

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra tělesné výchovy a sportu

**Ochrana obyvatel ve školních vzdělávacích programech
mateřských škol**

Diplomová práce

Autor: Bc. Eva Konůpková
Studijní program: N7531
Studijní obor: Pedagogika předškolního věku (PPVN)
Vedoucí práce: Mgr. Brigita Stloukalová, Ph.D.

Hradec Králové

2016

Zadání diplomové práce

Autor:	Bc. Eva Konůpková
Studium:	P13223
Studijní program:	N7531 Předškolní a mimoškolní pedagogika
Studijní obor:	Pedagogika předškolního věku
Název diplomové práce:	Ochrana obyvatel ve školních vzdělávacích programech mateřských škol
Název diplomové práce AJ:	Citizen protection in school educational programmes in pre-primary schools

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cíl práce: Vytvořit metodickou pomůcku pro zařazení tématu ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí do školních vzdělávacích programů v mateřských školách. Metody: Analýza dokumentů, projektování.

Doporučená literatura: Jírová, M. Branná výchova v mateřské škole. Praha: Naše vojsko, 1989. Rámcové vzdělávací programy. Dokumenty dostupné z: 1) <http://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=6433> 2) <http://www.msmt.cz/file/26990> 3) <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani> 4) <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/16451/PODKLADY-K-VYUCE-TEMAT-OCHRANY-CLOVEKA-ZA-BEZNYCH-RIZIK-A-MIMORADNYCH-UDALOSTI-V-ZAKLADNICH-SKOLACH.html>

Garantující pracoviště: Katedra tělesné výchovy a sportu,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Brigita Stloukalová, Ph.D.

Oponent: Mgr. Tomáš Roztočil

Datum zadání závěrečné práce: 12.2.2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucí diplomové práce samostatně a uvedla jsem všechny prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 30. června 2016

Poděkování

Děkuji Brigitě Stloukalové za odborné vedení a cenné rady, které mi při zpracování práce poskytla.

Anotace

KONŮPKOVÁ, Eva. *Ochrana obyvatel ve školních vzdělávacích programech mateřských škol*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2016. 64 s. Diplomová práce.

Diplomová práce s názvem *Ochrana obyvatel ve školních vzdělávacích programech mateřských škol* se zabývá ochranou člověka při mimořádných událostech. Je rozdělená do dvou částí. První část pojednává o historii vzdělávání žáků v tomto tématu na našich školách, vymezuje základní pojmy spojené s ochranou obyvatelstva.

Druhá část se navrhuje metodickou pomůckou pro zařazení tématu ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí do školních vzdělávacích programů v mateřských školách. Dále zahrnuje rozhovory s odborníky v dané oblasti.

Klíčová slova: branná výchova, ochrana obyvatelstva, mimořádná událost, běžná rizika, základní hygiena

Annotation

KONŮPKOVÁ, E. *Civil defense and protection in educational programs of the kindergartens*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2016. 64 s. Dissertation thesis.

Dissertation entitled protection of the population in school education programs of the kindergartens deals with protection of citizens during emergency events and is divided into two parts. The first part deals with history education of pupils. In this topic in our schools defines basic concepts connected with the protection of the population.

The other part proposes methodical resources for inclusion of civil protection topic for ordinary risk and emergency events into school educational programs in kindergartens. Also includes interviews with experts in related specialization.

Keywords: military training, civil defense, emergency event, general risks, basic sanitation

Obsah

Úvod	1
1 Metodologie práce.....	4
1.1 Cíl a úkoly práce	4
1.2 Použité metody	4
1.3 Rozbor pramenů	5
2 Vývoj branné výchovy	8
2.1 Historie branné výchovy v Československu.....	8
2.2 Současnost	10
3 Základní pojmy.....	14
3.1 Mimořádné události.....	14
3.1.1 Přírodní mimořádné události	14
3.1.2 Antropogenní mimořádné události.....	15
3.1.3 Mimořádné události způsobené smíšenými příčinami	15
3.2 Běžná rizika	16
4 Zabezpečení ochrany obyvatelstva při vzniku mimořádné události.....	17
4.1 Způsoby varování a vyzoomění obyvatelstva při mimořádné události	18
4.2 Prostředky šíření varovných informací	19
4.3 Evakuace	20
5 Ochrana obyvatel pro předškolní vzdělávání	22
5.1 Základní hygiena.....	23
5.2 Běžná domácí rizika	26
5.3 Běžná venkovní rizika	28
5.4 Osobní bezpečí	29
5.5 Mimořádné události.....	29
6 Rozpracování do školního vzdělávacího programu	30
6.1 Dílčí cíle vzdělávacích oblastí	31
6.2 Klíčové kompetence	32
6.3 Očekávané výstupy pro vzdělávací oblasti	33
7 Činnosti a hry	35
7.1 Činnosti pro téma rizika ohrožující zdraví a jejich prevence	35
7.2 Činnosti pro téma běžná rizika v domácnosti	40
7.3 Činnosti pro téma běžná venkovní rizika	43

7.4	Činnosti pro téma osobní bezpečí	49
7.5	Činnosti pro téma mimořádná událost.....	49
8	Rozbor řízených rozhovorů	53
9	Závěr.....	54
10	Seznam pramenů	57
10.1	Monografie	57
10.2	Učebnice, metodické příručky	58
10.3	Dokumenty.....	61
10.4	Elektronické zdroje.....	62
11	Seznam příloh	64
	Příloha A - Běžná domácí rizika	I
	Příloha B - Běžná venkovní rizika.....	II
	Příloha C - Běžná rizika (předměty).....	III
	Příloha D - Mimořádné události (evakuační zavazadlo).....	V
	Příloha E - Osobní nebezpečí	VI
	Příloha F - Zákon č. 92/1951 Sb., zákon o branné výchově.....	VII
	Příloha G - Přepisy provedených řízených rozhovorů.....	X

Úvod

Ruku v ruce s rozvojem společnosti a technologií dochází i nárůstu situací ohrožujících zdraví a bezpečnost státu, obyvatel, rodin a dětí. Dne 19. 3. 1971 předsednictvo ÚV KSČ vytvořilo usnesení o Jednotném systému branné výchovy obyvatelstva ČSSR. Na základě tohoto usnesení Ministerstvo školství (dále MŠ) vypracovalo plán uplatnění branných prvků v mateřské škole. V tomto plánu se vycházelo ze dvou základních branných cílů:

1. Příprava činnosti požadované za situace ohrožení.
2. Vytváření předpokladů pro cílevědomou výchovu k brannosti. (Ministerstvo školství, 1973)

Dne 1. 1. 1974 vešel v platnost Zákon o branné výchově 73/1973 Sb. V tomto zákoně se uvádělo, že cílem předškolní výchovy je *„aby každý československý občan cítil vysokou odpovědnost za osud své socialistické vlasti, byl vždy připraven postavit se na její obranu a obětavě bojovat za její svobodu a nezávislost, za vítězství komunismu naší vlasti.“* Tento zákon platil až do roku 1991.

V předškolní výchově se nejednalo o brannou výchovu v plném smyslu. Cílem bylo naučit děti samostatně se oblékat, vyslovovat přesně a zřetelně údaje o sobě i rodičích, orientovat se v okolí školy a bydliště, podřizovat se pokynům učitelky apod. Tyto dovednosti kromě výchovné hodnoty měly i hodnotu brannou. Šlo spíše o všeobecný proces utváření dětské osobnosti. (Jírová, Lapšanská, 1989)

Po zrušení branné výchovy v roce 1991 se ukázalo, že postupně dochází k výraznému poklesu schopnosti obyvatelstva reagovat přiměřeně během mimořádných situací. Při skutečných krizových situacích vyšlo najevo, že velké procento obyvatelstva nezná základní telefonní čísla pohotovosti, že neumí poskytnout první pomoc a že neví, jak postupovat a chránit se při povodních, nehodách a špatných povětrnostních podmínkách. Neznalost chování v rizikových a mimořádných událostech může vést k ohrožení zdraví jednotlivců i kolektivu, a proto bylo třeba navrhnout řešení, které by vedlo k nápravě a k lepší připravenosti jednotlivců. Vzhledem k tomu, že dospělá část populace se k výuce nestaví s velkým nadšením, zdálo se být nejvhodnějším řešením opětovné zavedení základů branné výchovy, tentokrát pod upraveným pojmem ochrany obyvatel za běžných a mimořádných situací a obrany vlasti, do vzdělávání na školách.

V rámci Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) byl do činnosti uveden projekt, v němž odborníci zpracovávali a navrhovali revizi současného Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV) tak, aby do něj byla vložena i oblast ochrany obyvatel za běžných rizik a mimořádných situací a obrana vlasti. Nejnovější úprava RVP ZV, která by měla být hlavním zdrojem mé práce a která vešla v platnost 1. 9. 2013, se nezaměřuje na předškolní vzdělávání. Položila jsem si proto otázku, zda by bylo vhodné zařadit témata spojená s ochranou obyvatel i do prostředí mateřských škol.

V teoretické části pracuji s pojmem branná výchova. Brannou výchovu chápu jako oblast výchovy v celé historii lidstva, která se zaměřuje nejen na vojenskou přípravu, ale i na výchovu a přípravu civilních obyvatel nepřímo zúčastněných ve válečných konfliktech. Zahrnuje rozvoj kondice a osvojování specifických znalostí a dovedností využitelných v boji, poskytování první zdravotnické pomoci, ale i pomoc druhým (záchrana tonoucích, záchrana lidí v horách, na moři, v poušti i v džungli), znalost přírody i vojenské techniky. V minulém století se branná výchova stala nezbytnou součástí vzdělávání obyvatel, z důvodu nejrůznějších ozbrojených konfliktů. I civilní obyvatelstvo bylo vystaveno vojenským útokům, a bylo nuceno se chránit i bránit. Lidé se museli učit, kdy a jak se evakuovat, jak se chránit před chemickým nebo jaderným ohrožením, jak si sami pomoci. Nicméně ani dnes, kdy žijeme již 70 let v mírové zemi, význam branné výchovy nezanikl, pouze jsme ho podcenili. Zhoršila se např. dopravní situace, hrozí teroristické útoky, ale i násilná přepadení, chemické a jaderné ohrožení přetrvává v hrozbě havárií velkých továren a elektráren, pravidelně nás ohrožují povodně a záplavy atd. Objevila se nová nebezpečí, ale my jim neumíme čelit a neumíme se před nimi chránit, což se ukázalo v nedávné době např. právě při povodních.

V praktické části mé práce se zaměřím na podrobnější zpracování této oblasti do Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (dále RVP PV). Zde budu pracovat pouze se zkrácenou verzí nového názvu branné výchovy a tím je ochrana obyvatelstva. V praktické části vytvořím metodickou pomůcku pro učitele, která by byla použitelná pro tvorbu školních vzdělávacích programů v prostředí mateřských škol. Považuji za velice důležité respektovat schopnosti dětí, brát v úvahu jejich zralost, zájmy a záliby.

Schopnost reagovat přiměřeným způsobem v krizových situacích je podle mého názoru velice důležitá. Vzhledem k vzrůstajícímu počtu mimořádných situací je toto téma značně aktuální a je naprosto nezbytné, aby se objevilo mezi tématy vzdělávání všech stupňů. Se zvyšujícím se napětím ve světě a stále reálnější hrozbou války (např. krize na Ukrajině, sílící vliv Islámskému státu, teroristické útoky), je nutné, aby se současné generace dokázaly vhodně zachovat, věděly co dělat a uměly se podílet na obraně státu.

1 Metodologie práce

1.1 Cíl a úkoly práce

Cílem práce je vytvořit metodickou pomůcku pro zařazení tématu ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí do školních vzdělávacích programů v mateřských školách.

Výzkumná otázka:

Jaké dílčí cíle a témata ochrany obyvatel za běžných rizik a mimořádných událostí lze definovat a uplatnit v prostředí mateřské školy?

Úkoly:

1. Zorientovat se v oblasti ochrany obyvatel, seznámit se s pojetím této oblasti v minulosti a s jejími potřebami v současnosti. Zaměřit se na to, jak se měnil důraz kladený na ochranu obyvatelstva. Zmapovat situaci ochrany obyvatelstva ve výuce v minulosti a v současnosti.
2. Zpracovat a případně definovat pojmy ochrany obyvatel, seznámit se zařazením tématu v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání a určit témata vhodná pro zařazení do Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Vypsát základní terminologii.
3. Připravit metodickou pomůcku ve formě návrhu dílčích cílů, očekávaných výstupů, činností a her a jejich rozpracování do klíčových kompetencí.

1.2 Použité metody

První z použitých metod je analýza dokumentů. Díky její systematickosti si vytvořím ze získaných informací přesnou představu o dané problematice. Odborníci rovněž doporučují kombinaci analýzy s dalšími metodami. V tomto případě jsem se rozhodla využít při své práci také metodu dotazování.

Využila jsem metodu řízeného rozhovoru. Nejprve jsem si sestavila sérii otázek, které jsem položila skupině odborníků na ochranu obyvatel. Cílem rozhovoru bylo získat informace o potřebách v prostředí předškolního vzdělávání zaměřených na oblast ochrany obyvatelstva. Rozhovor obsahoval otevřené i uzavřené otázky.

U vybraných odborníků jsem se zajímala o jejich názor na to, jaká témata by se měla vyskytovat v prostředí předškolního vzdělávání. Na základě analýzy a dotazování jsem

použila metodu projektování. Podle Kratochvílové (2006) je charakteristikou projektování výsledný výstup, který je v mém případě prezentován v praktické části.

1.3 Rozbor pramenů

V této práci jsem vycházela z několika hlavních dokumentů. Jedná se o Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, který byl v roce 2013 aktualizován a rozšířen o nové oblasti.

Dále jsem pracovala s několika příručkami vydanými generálním ředitelstvím Hasičského záchranného sboru ČR, které jsou doporučeny pro učitele jako zdroje přípravy učitelů pro výuku Ochrany obyvatel ve školách. Tyto publikace poskytují přehled o odborných pojmech a oblastech ochrany. S jejich pomocí bych měla být schopna si vytvořit zásadní přehled všech mimořádných situací a příkladů ohrožení obyvatel. Jedná se o *Příručku pro obyvatele*, která je, jak už z názvu vyplývá, určena všem obyvatelům ČR a poskytuje jim obecné informace a rady, jak se zachovat, jak postupovat a co dělat v případě ohrožení. Dále se jedná o *Příručku pro učitele základních a středních škol a rovněž o Příručku pro učitele základních a speciálních škol*, které nabízejí důležitý náhled do celé problematiky, neboť obsahují informace o ochraně člověka za mimořádných událostí a o výchově dětí v oblasti požární ochrany. Náměty na výchovu a prevenci v oblasti požární ochrany poskytuje *Příručka pro učitele středních škol*. Velkou výhodou je fakt, že všechny zmíněné dokumenty jsou přístupné z internetového portálu Hasičského záchranného sboru a mohou tedy být využívány širokou veřejností.

Mezi další podobné prameny patří internetové portály jako například *Bezpečnostní portál – účinný nástroj edukace první pomoci dětí a mládeže a jejich rodičů a pedagogů*, který je v podstatě interaktivní multimediální příručkou první pomoci. Při své přípravě mohou učitelé, díky asociaci *Záchranný kruh*, využít mnohé testovací a prověřovací systémy, nabízející důkladnou přípravu.

Použila jsem interaktivní multimediální kurzy projektu *Chraň svůj svět, chraň svůj život*, které obsahují následující témata:

- Běžná rizika.
- Atmosférické poruchy.
- Havárie.
- Mimořádné události.
- Osobní bezpečí.

- Povodně.
- Požáry.
- Terorismus a jiné hrozby.
- Zemětřesení, sopečná činnost, sesuvy půdy, laviny.

Další vhodnou interaktivní příručkou, s níž jsem pracovala, je výsledkem projektu *Rizika silniční a železniční dopravy*, která pomáhá připravit učitele na zprostředkování dopravní výchovy ve školách a rovněž jim nabízí podněty k aktivitám a činnostem vhodným k motivaci žáků při jejich vzdělávání v oblasti rizik silniční a železniční dopravy. Tato příručka se, stejně jako ty předcházející, nezaměřuje pouze na učitele, ale mohou ji využívat rodiče i děti při samostatné přípravě.

Důležitým zdrojem informací a inspirace mi byla série publikací *Ochrana člověka za mimořádných událostí - Osobní bezpečí*, která představuje učebnice a metodické příručky pro učitele 1. stupně ZŠ pro výuku této problematiky. V sérii lze najít několik témat:

- Neztratím se? Neztratím!
- Bezpečí a nebezpečí.
- Počítej se vším.
- S mapou nezabloudím.
- Pomáhám zraněným.

Jednotlivá podtémata jsou určena pro jednotlivé ročníky 1. stupně ZŠ, ale dají se zde najít podněty a oblasti, vyhovující pro výuku a využití ve vzdělávání předškolním.

Série učebnic určená pro 2. stupeň ZŠ s názvem *Ochrana člověka za mimořádných událostí* obsahuje následující oblasti:

- Povodně.
- Požáry.
- Havárie.
- Od vichřice k zemětřesení.
- Sebeochrana a vzájemná pomoc.

Mnohá z těchto témat již svou obtížností nejsou primárně vhodná pro prezentaci v mateřských školách, ale domnívám se, že i zde lze najít několik vhodných podnětů a příkladů, které by své uplatnění v předškolním vzdělávání našly.

Pokud jde o definice jednotlivých pojmů, které spadají do oblasti ochrany obyvatel za běžných i mimořádných událostí, vycházím z prací několika různých autorů a dalších příruček určených pro obyvatele či pro studenty středních škol.

Mimo aktuálních pramenů týkajících se současného stavu a výchovy k ochraně obyvatel jsem provedla analýzu učebnic branné výchovy z minulého století, která mi umožnila vytvořit si přehled o vývoji tohoto předmětu a jeho obsahu v minulosti.

Kromě psaných pramenů jsem využila také prameny audiovizuální. Opět pod záštitou Hasičského záchranného sboru ČR vyšlo DVD obsahující videa k mnohým situacím (*Krádež auta, Opuštění domácnosti, Kapsáři, Komíny, Nález zavazadla, Nehoda, Varovný signál, Tísňová volání, Vypalování trávy, Evakuační zavazadlo* atd.). Situace z výše vyjmenovaných videí budou vhodné pro využití v předškolním vzdělávání, především proto, že vizuální vjemy hrají u malých dětí důležitou roli při výuce a při získávání zkušeností.

2 Vývoj branné výchovy

Ochrana obyvatelstva se všeobecně považovala za společenský a historický fenomén, který se objevil teprve na jisté úrovni společenského vývoje. Vyskytla se nutnost zajistit zabezpečení a ochranu majetku, rodu, města i státu. Právě za předpokladu připravenosti chránit se a znalosti obyvatel, jak se v nečekaných a mimořádných situacích zachovat, začalo docházet k růstu významu měst, k získávání síly a moci, a důsledkem všeho pak vzniku prvních samostatných států. Chtěly-li si nové státy svou samostatnost udržet, bylo potřeba vybudovat důkladný systém ochrany a obrany. V další kapitole následuje podrobnější popis vývoje systémové obrany a cesty, kterou se branná výchova dostala až do škol.

2.1 Historie branné výchovy v Československu

Po skončení první světové války v roce 1918 vznikly dobrovolnické oddíly z členů tělovýchovných organizací např. Sokola. Tyto oddíly sehrály významnou roli v bojích o československé hranice. Tato zkušenost s dobrovolnickými oddíly přivedla armádu k myšlence zavést v Československu brannou výchovu po vzoru dalších zemí. V roce 1925 vznikl návrh zákona o branné výchově, který dostal konečnou podobu v roce 1927. Tento návrh vypracoval Hlavní štáb Československé armády. Branná výchova měla být povinná pro muže od osmnácti let a měla probíhat ve zvláštních výcvikových střediscích. K zavedení branné výchovy nakonec nedošlo pro nezáměr českých politických stran. Jako zbytečnou ji odmítla i široká veřejnost. Veškerá aktivita obrany byla nakonec přenechána dobrovolným organizacím. Ale i u dobrovolných organizací se setkávala s velkým nepochopením. Do konce 20. let minulého století omezenou brannou přípravou procházeli pouze členové tělovýchovných a polovojenských organizací. Díky jednostrannosti zaměření, nejednotnosti a dobrovolnosti, byla tato příprava nedostatečná. (Matička, 1976)

V únoru 1930 došlo mezi Svazem československého důstojnictva a tělovýchovnými a polovojenskými organizacemi k dohodě o dobrovolné branné výchově obyvatelstva. Měla se provádět ve školách a ve vybraných organizacích pod dohledem vojáků. (Melichar, 1974)

V roce 1933 se poprvé v řadě měst uskutečnily dny brannosti. To už byla doba, kdy se Československo cítilo ohroženo sousedním Německem, o jehož politických cílech se nedalo pochybovat. Ministr obrany Bohumír Bradáč nařídil v roce 1934 připravit návrh zákona o branné výchově, která by byla povinná pro všechny muže a uvažovalo se i

výcviku pro ženy. (Krajc, 1988) Argument státu byl získat co nejvíce vycvičených mužů pro případ narušení hranic nepřítelem a jeho proniknutím do nitra státu. V říjnu 1935 vyšel dokončený zákon o branné výchově, ve kterém měla být branná výchova povinná pro všechny muže a ženy od šesti do čtyřiceti let. Měla obsahovat složku fyzickou, morální a vojenskou. Proti zákonu se obořily tělovýchovné a společenské organizace, které upozorňovaly na zneužití výcviku protistátně smýšlejícími občany. Vláda zákon opět odložila. (Matička, 1976)

V roce 1937 došlo k zařazení branné výchovy do učebních osnov zákonem č. 184/1937 Sb., o branné výchově. Branná výchova byla povinná od nástupu školní docházky do třiceti let věku. Výcvik v protiletecké ochraně měl trvat do padesáti let. Branná výchova se odehrávala ve školách, dobrovolných organizacích, ve spolcích, ústavech a ve střediscích branné výchovy. V roce 1939, před začátkem druhé světové války, ministerstvo národní obrany rozhodlo o dočasném přerušení branné výchovy vzhledem k připravované novele zákona o branné výchově. Novela však nebyla dokončena. Přišla okupace českých zemí. V té době vláda nařídila zrušení zákona o branné výchově i jeho prováděcích předpisů. (Matička, 1979)

Branná výchova se na školách znovu začíná objevovat až po skončení druhé světové války, tedy po roce 1945. Ale stále ještě ne jako samostatný předmět, ale jako součást učebních osnov tělesné výchovy, zdravotní výchovy a jiných předmětů. Teprve zákon č. 92/1951 Sb., zákon o branné výchově se stal zásadním přelomem ve výuce branné výchovy. Zákon stanovil povinnost výuky branné výchovy ve školách, ve střediscích pracujícího dorostu a jiných zařízeních plnících obdobné úkoly (dále jen "střediska") i v dobrovolných organizacích. Podle znění zákona měl její obsah tvořit politickou, tělesnou a vojenskou přípravu. Nová úprava vychází z předchozí zkušenosti z poslední války. Každý občan se stává významnou součástí při obraně vlasti. (Konířová, 2006) Zároveň ve stejném roce 4. listopadu 1951 vznikla nová organizace s názvem Svazarm neboli Svaz pro spolupráci s armádou. Tento svaz byl sdružením zájemců některých odborností (např. kynologové, sportovní letci, střelci, radioamatéři, autoškola). Účelem Svazarmu bylo mít v případě vyhlášení všeobecné mobilizace či výjimečného stavu přehled o občanech, kteří jsou schopni rozšířit kapacity různých specializovaných útvarů v Československé lidové armádě, byť třeba s nutností krátkého doplňujícího výcviku. (Čapák, 1986)

Dne 3. července 1973 byl vydán další zákon č. 73/1973 o branné výchově. Tento zákon měl údajně přispět k zajištění spolehlivé obrany Československé socialistické republiky, ve skutečnosti se jednalo o přípravu obyvatel na útočnou válku. Zákon stanovil cíle, obsah a rozsah branné výchovy, způsob jejího řízení, práva a povinnosti orgánů, organizací a účastníků branné výchovy. Každý československý občan měl cítit odpovědnost za obranu vlasti. Branná výchova měla zahrnovat brannou výchovu žáků, učňů a studentů, přípravu branců, brannou přípravu vojáků v záloze, přípravu občanů k civilní obraně, zájmovou brannou činnost a další činnosti směřující ke stanoveným cílům branné výchovy. Účast občanů na branné výchově byla zakotvena v Ústavě Československé socialistické republiky. Za brannou výchovu ve školách a výchovných zařízeních nesly odpovědnost, v rámci své působnosti, ministerstva školství České a Slovenské socialistické republiky za spolupráce s ostatními orgány státní správy, do jejichž působnosti spadá řízení škol a výchovných zařízení. (Matička, 1979)

Branná výchova kladla mimořádný důraz na formování názorů a postojů mladé generace. V této souvislosti vyvstal naléhavý úkol nalézat, vytvářet a uplatňovat přitažlivé metody a formy působení, které měly účastníky celého vzdělávacího procesu co nejvíce zaujmout. Své místo v realizaci branné výchovy měla i zájmová umělecká činnost. Branně výchovná hlediska se aplikovala při přípravě festivalů, soutěží, přehlídek a dalších akcí. Konaly se i různé besedy s branci, slavnostní předávání povolávacích rozkazů, loučení s branci, vzpomínkové slavnosti apod. Tyto akce sloužící pro širší kruh veřejnosti se využívaly jako významný nástroj ideového působení na obyvatelstvo. Využívala se i práce amatérských výtvarníků, fotografů a dalších tvůrců. (Komínek, 1987)

2.2 Současnost

Až do konce školního roku 1991/1992 byla témata týkající se ochrany a obrany součástí předmětu branná výchova. Když v roce 1991 došlo ke zrušení zákona o branné výchově, přestal samostatný předmět branná výchova existovat, některá z témat byla integrována do jiných předmětů. Očekávalo se, že žáci získají alespoň základní představu o tom, jak poskytnout první pomoc, či jaké zásady platí při požární ochraně. Kromě toho Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) doporučilo ve svém věstníku, aby školy v rámci své organizace a pravidel zavedly civilní ochranu. Tento pokyn nebyl ve většině škol nikdy uveden do praxe. (Kirsch, Padrnos, 2013)

V roce 1993 ministerstvo vnitra oslovilo MŠMT, aby se zapojilo do nápravy a zlepšení. Došlo k navázání vzájemné spolupráce s dalšími orgány i ministerstvy. V souvislosti s výsledky této spolupráce byla započata práce na projektu, který by měl do vybraných předmětů na základních a středních školách opět přivést téma Ochrany člověka za mimořádných situací (Kirsch, Padrnos, 2013). Celý projekt byl odstartován roku 1995 a probíhal v několika fázích. Nejprve bylo potřeba připravit pomůcky, zdroje, materiály a kurzy pro učitele, učebnice pro žáky a instruktážní videa. K praktickému uskutečnění experimentu bylo vybráno několik škol různých typů. Zvolené školy mohly při své práci využívat kromě zmíněných dokumentů také spolupráci s lokálními organizacemi a uskupeními, jejichž náplní byla práce v oblasti civilní ochrany. Vybraní odborníci a poradci poskytovali učitelům rady, nabízeli školení pro ně i pro žáky a studenty, dále se spolupodíleli na uskutečňování různorodých praktických nácviků mimořádných situací. Určená podtémata patřící do oblasti ochrany obyvatel za mimořádných událostí se žákům i studentům zprostředkovávala prostřednictvím několika různých předmětů. (Kirsch, Padrnos, 2013)

Doporučeny byly hlavně následující:

- Občanská nauka – pro vzbuzení motivace žáků i studentů a dále pro jejich lepší orientaci v problematice ochrany za mimořádných událostí.
- Přírodopis a zeměpis – pro seznámení se s různými druhy živelných pohrom, objasnění jejich vzniku a následků.
- Fyzika a chemie – pro popis nebezpečí, které představují různé typy havárií, vysvětlení toho, jak reagovat, jak se chránit a co dělat. (Kirsch, Padrnos, 2013)

Celý projekt na školách probíhal po dobu jednoho školního roku, na jehož konci vyplnili učitelé anketní lístky. Výsledek ankety byl v roce 1997 vyhodnocen a vykazoval, že většina vyučujících souhlasí se zavedením tématu *Ochrany obyvatel za mimořádných událostí* do školního kurikula. Experiment rovněž odhalil nedostatek materiálů a vyučovacích pomůcek pro učitele. K úspěšnému zavedení navržené oblasti do výuky bylo rovněž potřeba částečné přepracování a bližší skloubení nových témat s již existujícími. Objevil se rovněž návrh, aby došlo ke vzniku samostatného předmětu, jehož hlavní náplní by byla právě problematika Ochrany obyvatel. (Martínek, 2003)

Na základě celkově pozitivního ohlasu na zavedení problematiky a uspokojujících výsledků experimentu, vydalo MŠMT v roce 1999 usnesení o začlenění tématu *Ochrany obyvatel za mimořádných událostí* do vzdělávacích programů všech škol. Obsah tématu však zůstal beze změn. Branná výchova se nestala samostatně vyučovaným předmětem. Rozhodnutí týkající se časové dotace tématu, výběru jednotlivých předmětů, do nichž se témata zařadí, i metody výuky připadly ředitelům škol a vyučujícím. Podle vydaných pokynů byla součástí výuky i praktická cvičení, která informovala vyučující o schopnosti žáků uplatnit nabyté znalosti v praxi. Důraz byl kladen právě na praktické využití získaných dovedností ve skutečném životě. (Konířová, 2006)

Nově zavedený systém výuky byl i nadále průběžně kontrolován a objevené problémy se opravovaly. Kromě toho docházelo pravidelně i k aktualizacím tématu, neboť od roku 2001 došlo ke změnám v oblasti bezpečnosti, protože se spojilo více organizací do IZS, a tudíž bylo nutné upravit obsah. (Martínek, 2003)

Další změny ve zpracování a prezentování oblasti Ochrany obyvatelstva byly vyvolány povodněmi v roce 2002, které poukázaly na nedostatečnou připravenost obyvatel. Dříve měli ředitelé škol možnost volit hodinové dotace pro výuku témat spojených s ochranou obyvatelstva, avšak podle nového pokynu MŠMT z roku 2003 bylo od škol požadováno věnovat problematice ochrany obyvatel v rozsahu minimálně šesti vyučovacích hodin. Větší pozornost se rovněž věnovala tématu mimořádných událostí a jejich řešení. (Linhart, 2003)

V letech následujících po zavedení změn v oblasti ochrany obyvatel ve školách, bylo zaznamenáno Českou školní inspekcí celkové zlepšení situace. Zvýšila se znalost a připravenost žáků reagovat na mimořádné situace. Pozitivní výsledky dále vedly k důkladnější práci na metodice celé oblasti ochrany obyvatel. Vzhledem k novým nebezpečím a vznikům dalších mimořádných situací, například teroristický útok, oznámení o bombě v budově atd., začaly týmy pedagogů, odborníků i zástupců Hasičského záchranného sboru ČR (dále HZS) pracovat na rozšíření témat, na větší nabídce metodických pomůcek i praktických kurzů a nácviků a na lepší spolupráci s jednotlivými členy Integrovaného záchranného systému (IZS). Celá tato snaha pak vedla k nejnovější revizi RVP, která vstoupila v platnost 1. 9. 2013. (Konířová, 2006)

Libor Padrnos (2013, s. 180-181) uvádí, že: „*Posuzovaný materiál je bezesporu přínosem pro pedagogickou praxi základního školství v oblasti přípravy člověka na jeho*

ochranu za běžných rizik i za mimořádných událostí. Dosud vcelku nesměle a nespecifikovaně se dotýká též problematiky obrany státu. Materiál do určité míry zaplňuje právní a věcné vakuum vzniklé zrušením zákona č. 73/1973 Sb., o branné výchově v roce 1991. Je reflexí společenské potřeby přípravy obyvatelstva nejen na situace vznikající v běžném životě, ale zejména na situace nesoucí s sebou tzv. mimořádné události nejrůznějšího původu, druhu, trvání i intenzity. V souvislosti s permanentní naléhavostí věkové a časové kontinuální přípravy člověka na veškeré podmínky života, v němž žije a bude žít, jež lze pochopitelně pouze do určité míry předjímat, avšak s povinností státu této predikce na základě historických i současných zkušeností se stále naskýtá aktuálnost úvahy o koncipování speciálního předmětu.“

3 Základní pojmy

3.1 Mimořádné události

Definici mimořádné události můžeme najít v zákoně č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému.

„Mimořádná událost je škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací.“ (zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému)

Za mimořádnou událost tedy můžeme považovat takový děj, který je nepředpokládaný, má určitou časovou strukturu a je prostorově ohraničený. Může vzniknout působením živelných pohrom, technickým provozem, havárií, manipulací s nebezpečnými látkami nebo jinými událostmi, které ohrožují zdraví a životy lidí, či způsobují značné škody na majetku a životním prostředí. (Skácelová, 2005)

Druhy nebo hrozby mohou být přírodního, antropogenního nebo smíšeného původu.

3.1.1 Přírodní mimořádné události

Chaloupka a Říha (2009) definuje živelnou pohromu, jako událost, která vznikla v důsledku nepříznivých přírodních sil. Jedná se o nečekanou událost, která zasáhne určitou část území a zpusťoší majetek, území, obydlí, komunikace i zdroje obživy. Většinou po jedné živelné pohromě následuje lavina dalších událostí. Může dojít například rozšíření nákazy, hladomoru, úniku toxických látek, vzniku požáru apod.

Marádová (2007) uvádí rozdělení přírodních mimořádných událostí:

- lokální (např. povodně, záplavy, sesuvy půdy, zemětřesení, extrémní chlad a teplo, pád meteoritu);
- globální (např. supervulkanická katastrofa, pandemie, extrémní chlad či teplo, pád meteoritu);
- abiotické (např. požáry, vichřice, sněhové a námrazové kalamity, orkán, tornádo);
- biotické (např. hromadná nákaza zvířat (epizootie), přemnožení škůdců).

Po prvotním ohrožení živelnou pohromou následují druhotné události, které souvisejí s lidskou civilizací. Například při povodních hrozí znečištění studen a zdrojů pitné vody a s tím spojené rozšíření nakažlivých nemocí. Při sesuvech půdy hrozí

protržení hrází, zavalení silnic, přerušení dodávek elektrického vedení. (Chaloupka, Říha, 2009)

Důležitým předpokladem pro účinnější ochranu před přírodními mimořádnými událostmi je rozpoznávání jejich příčin a mechanismů. Tato znalost bude sloužit pro zlepšení pohotové předpovědi a zároveň poslouží jako nejučinnější obrana. (Chaloupka, Říha, 2009)

3.1.2 Antropogenní mimořádné události

Mezi ostatní mimořádné události zařazujeme takové události, které jsou součástí běžného života, jako jsou dopravní nehody či nemoci a události daleko závažnější, které ohrožují zdraví a životy většího počtu lidí. (Kroupa, Říha, 2006)

Marádová (2007) uvádí rozdělení antropogenních mimořádných událostí:

- úmyslné (např. terorismus, anonymní oznámení o uložení bomby, nebezpečná zásilka, podezřelé zavazadlo, útok);
- neúmyslné (např. havárie v chemickém provozu, radiační havárie, nedbalost, technická závada);
- vojenské (např. vojenské napadení státu);
- nevojenské (např. stávky, protesty, nepokoje).

3.1.3 Mimořádné události způsobené smíšenými příčinami

Mezi události způsobené smíšenými příčinami řadíme např. klimatické změny zapříčiněné přírodními katastrofami nebo v důsledku zvýšené produkce skleníkových plynů.

3.2 Běžná rizika

Běžná rizika jsou situace, při kterých existuje hrozba vzniku mimořádné události se zvýšeným potenciálem vzniku mimořádné události nebo nebezpečné situace za běžných okolností. (Kroupa, Říha, 2006)

Mluvíme-li o běžných rizicích, je třeba si v první řadě určit, jakým způsobem budeme rizika rozlišovat. Rizika mohou mít různý původ a mohou být závažnější nebo méně závažná. V rámci kvalifikace jednotlivých rizik můžeme rozlišovat rizika běžná, rizika mimořádná a ostatní. Mezi běžná rizika, která lze rovněž nazvat rizika každodenní, bychom mohli zařadit následující události:

- dopravní nehody;
- menší nákazy ohrožující zdraví (chřipka, nachlazení, neštovice atd.);
- popáleniny, opařeniny;
- otravy;
- pořezání, poranění;
- pády z výšky;
- dušení;
- vydírání, sexuální obtěžování;
- útok zvířete;
- nehody způsobené běžnými přírodními silami (tání, bouřka atd.). (Marádová, 2007)

4 Zabezpečení ochrany obyvatelstva při vzniku mimořádné události

Mimořádné události, mohou přijít nečekaně a ohrožovat naše zdraví, životy, majetek i životní prostředí. Pro úspěšné zdolávání takových událostí musí mít společnost vytvořené odpovídající právní prostředí. Toto prostředí by mělo být tvořené záchranným systémem, odborně připravenými řídicími pracovníky a samotnými záchranáři, kteří mají k dispozici moderní účinnou techniku. Samozřejmě součástí by měla být i příprava obyvatelstva k sebeochraně a vzájemné pomoci při vzniku mimořádné události.

V roce 2001 došlo k ukončení výkonu státní správy ve věcech civilní ochrany v působnosti Ministerstva obrany a k jejímu přechodu do působnosti Ministerstva vnitra. V platnost vešly tzv. krizové zákony. Zákony přesně stanovily působnost a pravomoc státních orgánů a orgánů územních samosprávních celků a práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na krizové situace. Došlo k odhlasování koncepce ochrany obyvatelstva a koncepce vzdělávání v oblasti krizového řízení a bylo zahájeno její uskutečnění. Vnikly nové vhodné podmínky pro fungování integrovaného záchranného systému.

Za fungování integrovaného záchranného systému odpovídá Ministerstvo vnitra. Zákon č. 239/2000 Sb. vymezuje integrovaný záchranný systém (IZS). Stanovuje složky IZS a jejich působnost, působnost a pravomoc státních orgánů a orgánů státních samosprávních celků, práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na mimořádné události a při záchranných a likvidačních pracích a při ochraně obyvatelstva před a po dobu vyhlášení stavu nebezpečí, nouzového stavu, stavu ohrožení státu a válečného stavu. (Fiala, Vilášek, 2010)

„IZS je v současné době právně vymezený, otevřený systém koordinace a spolupráce zákonem o IZS stanovených základních a ostatních složek předurčených k likvidaci každodenních událostí, přírodních a antropogenních katastrof.“ (Kroupa, Říha, 2006, str. 67) IZS je součástí vnitřní bezpečnosti státu, nosnou strukturu tvoří Hasičský záchranný sbor České republiky.

Mezi základní složky IZS patří:

- Hasičský záchranný sbor České republiky (HZS ČR);
- jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí území;
- Zdravotnická záchranná služba;
- Policie České republiky. (Kroupa, Říha, 2006)

Mezi ostatní složky IZS řadíme:

- vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil;
- ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory;
- ostatní záchranné sbory;
- orgány ochrany veřejného zdraví;
- havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby;
- zařízení civilní ochrany,
- neziskové organizace a sdružení občanů, které lze využít k záchranným a likvidačním pracím.

Ostatní složky IZS poskytují při záchranných a likvidačních pracích pouze plánovanou pomoc na vyžádání. (Chaloupka, Říha, 2009)

Základní složky IZS zajišťují nepřetržitou pohotovost, a proto jsou rozmístěné po celém území České republiky. Pro koordinaci IZS jsou stálými orgány také Operační a informační střediska integrovaného záchranného systému (OPIS IZS), na které jsou svedeny linky tísňového volání 112 (mezinárodní tísňové číslo), 150 (Hasičský záchranný sbor ČR), 155 (Zdravotnická záchranná služba), 158 (Policie České republiky). (Kroupa, Říha, 2006)

4.1 Způsoby varování a vyrozumění obyvatelstva při mimořádné události

Při ohrožení obyvatelstva je důležitou součástí varování a vyrozumění. Včasné upozornění při ohrožení může zamezit poškození zdraví, ztrátám na životech a materiálním škodám. Varování obyvatelstva je úkolem státu, který je v těchto okolnostech zastupován Hasičským záchranným sborem ČR, obcemi a provozovateli jaderných zařízení. Povinnost varování obyvatelstva mají i zaměstnavatelé vůči svým zaměstnancům, vedení škol vůči žákům a studentům, správy úřadů, nemocnic, ústavů a odborných zařízení vůči svým klientům apod. (Kroupa, Říha, 2006)

Při hrozbě mimořádné události nebo po jejím vzniku je nutné zabezpečit vyrozumění složek integrovaného záchranného systému a jejich příslušníků. V současné době je provozován jednotný systém varování a vyrozumění, který umožňuje dálkové ovládání koncových prvků varování v plném rozsahu. (Chaloupka, Říha, 2009)

„Varování je komplexní souhrn organizačních, technických a provozních opatření zabezpečující včasné předání varovné informace o reálně hrozící nebo již vzniklé mimořádné události, vyžadující realizaci opatření na ochranu obyvatelstva.“ (Kroupa, Říha, 2006, str. 72)

Rozdělení způsobů varování a vyrozumění obyvatelstva při mimořádné události:

- a) Varovný signál všeobecná výstraha – Dle vyhlášky Ministerstva vnitra ČR číslo 380/2002 Sb. je charakterizován kolísavým tónem v délce 140 sekund, kdy je motor sirény opakovaně po dobu 4 sekund zapínán a na dobu 3 sekund vypínán. (Marádová, 2007) Varovný signál je možné opakovat třikrát v intervalech tří minut. Po ukončení varovného signálu by měla následovat verbální informace podle charakteru mimořádné události. Může to být například všeobecná výstraha, nebezpečí zátopové vlny, chemická havárie, radiační havárie apod. Úkolem obyvatelstva je zahájení ochranných opatření podle obdržených tísňových informací. (Kroupa, Říha, 2006)
- b) Signál požární poplach – je vyhlášen přerušovaným tónem sirény po dobu 1 minuty, vyhláší se za účelem svolání jednotek požární ochrany, ale není varovným signálem. (Marádová, 2007)
- c) Akustická zkouška sirén – provádí se v pravidelných termínech nepřerušovaným tónem sirény po dobu 140 sekund. (Marádová, 2007)

4.2 Prostředky šíření varovných informací

Vychází se ze zásady, že varování je věc veřejná a každý občan má právo být varován.

Nejčastěji se používají tyto prostředky:

- elektromechanické sirény a místní informační systémy;
- obecní a objektové rozhlas, informační kanály kabelových televizí;
- mobilní vyhlášovací prostředky – vozidla s rozhlasovým zařízením;
- osobní vyhlášení – policie, hasiči apod.;
- rozhlas a televize – veřejnoprávní nebo soukromé;
- další technologie. (Chaloupka, Říha, 2009)

4.3 Evakuace

Jedním ze způsobů kolektivní ochrany je evakuace. Jedná se o souhrn opatření zabezpečující přemístění osob, hospodářského zvířectva a věcných prostředků, při hrozící mimořádné události nebo její počáteční fázi. (Fiala, Vilášek, 2010)

Ve většině případů se evakuace provádí do předem určených míst, kde je zajištěné náhradní ubytování a stravování. Tato místa jsou určená a popsána v evakuačních plánech měst a obcí, podniků a škol. Z ohrožených prostorů se evakuují obvykle všechny osoby mimo pracovníků, kteří se podílejí na záchranných pracích. (Chaloupka, Říha, 2009)

Druhy evakuace podle Fialy a Viláška (2010):

- samovolná – obyvatelstvo jedná podle vlastního uvážení;
- řízená – ovlivněná odpovědnými orgány.

Činnost před evakuací nebo ukrytím:

- příprava evakuačního zavazadla;
- vypnutí a zavření hlavní rozvod – elektrického proudu, vody, plynu;
- odpojení přívodu vody nebo páry v topení;
- uzavření oken;
- uhašení otevřeného ohně v kamnech, vařičích apod.;
- vypnutí ventilace a utěsnění ventilačních otvorů;
- uzamčení bytu, domu, zajištění oken a dveří proti vloupání;
- upozornění na evakuaci sousedů;
- nezapomeneme dětem vložit do kapsy oděvu cedulku se jménem a adresou;
- kočky a psy si vezmeme s sebou v uzavřených schránkách;
- exotická zvířata, která přežijí delší dobu, necháme doma, zásobíme je před odchodem potravou. (Skácelová, 2005)

Evakuační zavazadlo

Evakuační zavazadlo se připravuje tehdy, je-li v důsledku vzniku mimořádné události nařízená evakuace z bytu. Toto zavazadlo by měl mít nachystaný každý člen rodiny, s přihlédnutím k jeho specifickým potřebám (např. u dětí). Jako evakuační zavazadlo

můžeme použít kufr, batoh nebo tašku přiměřené velikosti. Zavazadlo musí být označeno visačkou se jménem a adresou. Zavazadlo by mělo obsahovat dostatek pitné vody a potravin na přechodnou dobu. (Marádová, 2007)

Marádová (2007) uvádí doporučený obsah evakuačního zavazadla:

- osobní doklady, peníze a cennosti;
- osobní léky a další prostředky (tlakový obvaz, léky tišící bolest, snižující horečku, desinfekční nebo antiseptické prostředky);
- základní trvanlivé potraviny na 3 dny;
- nádoby s tekutinami;
- toaletní a hygienické potřeby;
- předměty denní potřeby (jídelní miska, příbor, láhev, nůž, otvírák na konzervy);
- svítilna, zápalky, svíčky;
- bateriový rozhlasový přijímač včetně náhradních baterií;
- spací pytel, deka, přikrývka, karimatka nebo nafukovací lehátko;
- náhradní prádlo, náhradní obuv a oblečení, pláštěnka, šátek, pokrývka hlavy;
- pro děti hračky, knihy a další prostředky pro zkrácení dlouhé chvíle.

5 Ochrana obyvatel pro předškolní vzdělávání

Odborníci, zabývající se problematikou ochrany obyvatel ve školních vzdělávacích programech mateřských škol, se domnívají, že je důležité položit základy výuky a znalostí týkajících se ochrany člověka již do předškolního vzdělávání. V současné době probíhá zpracovávání nové metodiky výuky tohoto programu.

Pro tento účel jsem navrhla a zpracovala metodiku ochrany obyvatel určenou pro výuku v mateřských školách. Metodika je zpracována formou pro pedagogy srozumitelnou a umožňující její další rozvoj. Navrhovaný koncept by měl akceptovat a odrážet specifika dětí předškolního věku a podle nich přizpůsobovat obsah i formu vzdělávání.

V souladu s rámcovým vzdělávacím programem je důležité nejprve stanovit dílčí cíle, vzdělávací nabídku a očekávané výstupy.

Podle RVP dávají *dílčí cíle* učitelům představu o tom, co by měli v předškolním vzdělávání sledovat a co je nutné u dítěte rozvíjet a podporovat.

Vzdělávací nabídkou se rozumí soubor aktivit a prací, které napomáhají k dosahování očekávaných výstupů a plnění cílů. Úkolem pedagoga pak je, aby žákům nabízel různorodé činnosti, které budou rozvíjet všechny stránky a schopnosti dítěte, umožní dětem dosáhnout uspokojení ze své práce a budou je motivovat k dalšímu vzdělávání a objevování. Při zpracování vzdělávací nabídky do školní praxe je důležité, aby učitelé vždy zohledňovali potřeby dětí a přizpůsobili aktivity na úroveň možností a schopností jednotlivých dětí.

Výstupy, které jsou od dětí očekávány na konci předškolního vzdělávání, lze označit jako *kompetence*, které děti získají a jsou schopny uplatnit v praktickém životě a při svých aktivitách. V předškolním vzdělávání se klade důraz především na individuální potřeby a možnosti dětí, proto není tolik důležité, aby děti ke konci předškolního vzdělávání všechny popsané kompetence získaly v plné míře. Očekávané výstupy musí být formulovány s ohledem na možnosti, znalosti a schopnosti dětí v rámci třídy i vzhledem k individuálním potřebám každého dítěte.

Ochrana obyvatelstva v sobě skrývá množství různých témat. Do předškolního vzdělávání se však mohou použít pouze témata, které odpovídají možnostem této věkové skupiny. V následující části je výpis a charakteristika témat, o kterých se domnívám, že by měla být do předškolního vzdělávání zařazena. Nejprve chci poukázat na to, že RVP PV obsahuje pět oblastí:

- *Dítě a jeho tělo*
- *Dítě a jeho psychika*
- *Dítě a ten druhý*
- *Dítě a společnost*
- *Dítě a svět*

Témata spojená s ochranou člověka za běžných rizik a mimořádných událostí, lze zařadit do každé z těchto oblastí. Při popisování jednotlivých témat je budu přiřazovat k vhodným oblastem.

Témata vzhledem k jejich obsáhlosti jsou rozdělena do dalších podtémat. Níže uvedená témata a jejich rozdělení jsou čerpána z neziskové organizace *Záchranný kruh*. Toto rozdělení je rozšířeno o oblast základní hygieny a slouží jako pomůcka učitelům pro lepší orientaci v dané problematice. Každá část obsahuje i návod pro učitele jakým způsobem tuto problematiku dětem přiblížit.

5.1 Základní hygiena

Základní hygiena představuje jeden z hlavních způsobů prevence proti rizikům ohrožujících zdraví. V současné době dochází k častému oslabování či dokonce selhávání lidské imunity. Lidé se dostávají do každodenního kontaktu s bacily i viry a objevují se stále nové, často vysoce nakažlivé nemoci. Zásady správné hygieny jsou tedy jedním z nejdůležitějších opatření. V případě vzdělávacích zařízení, konkrétně mateřské školy (MŠ), je šance nákazy v kolektivu dětí značně vysoká. Je tedy důležité, aby byla dětem pravidla hygieny vštěpována již od raného dětství.

Mytí rukou

V rámci předškolní vzdělávání jsou dětem ve škole vštěpována základní pravidla hygieny, mezi ně patří i pravidelné mytí rukou, které probíhá v rámci vzdělávacího procesu. Dětem opakovaně vysvětlujeme, kdy a proč si ruce myjeme (před jídlem, po hře, po pobytu venku, po použití záchodu, po jídle, atd.). Zvláště u dětí, jejichž rodinné zázemí nepřikládá hygieně přílišný význam, musí učitelé najít vhodnou cestu, aby jim problematiku přiblížili a přiměli je změnit nesprávné návyky. Děti by měly pochopit, proč je nutné pravidelné mytí rukou. K tomu slouží tyto konkrétní činnosti, které dětem viditelně a zábavnou formou demonstrují přenos bacilů (např. Množení bakterií, Jak si správně umýt ruce).

Péče o ústní dutinu

Součástí tohoto tématu je správná ústní hygiena. Učitel žákům srozumitelnou formou vysvětlí, proč je důležité pravidelné čištění zubů a jaké potraviny jsou pro zuby škodlivé. V rámci péče o ústní hygienu jsou děti v mateřských školách vedeny k tomu, aby si po obědě pravidelně čistily chrup. Některé děti nejsou ve svých rodinách vedeny k ústní hygieně vůbec a často se stává, že první kontakt se zubním kartáčkem a zubní pastou je až na půdě mateřské školy. Děti vedeme k tomu, aby si mezi sebou kartáčky nepůjčovaly, dodržovaly základy hygieny, čistily si zuby dostatečně dlouhou dobu a používaly správnou techniku čištění zubů. Vhodné je zařazení besedy se zubním preventistou, který dětem hravou formou vysvětlí správnou techniku čištění zubů. Dalším nezbytným bodem je péče o zubní kartáček, který musí dítě po každém vyčištění dobře opláchnout, nekousat ho a ani jinak neničit.

K péči o zubní hygienu patří i zdravé a nezdravé potraviny. Vhodné je procvičení stravovacích návyků formou hry.

Hygiena při onemocnění dýchacích cest

Poučíme děti o nutnosti nosit u sebe kapesníček. Vhodné jsou kapesníčky k jednorázovému použití. Děti vedeme k tomu, aby kapesník po použití ihned vyhodily do koše a pokud tato možnost není (např. v přírodě), dítě si vloží kapesníček do kapsy a na nejbližším vhodném místě ho vyhodí do koše.

Důležité je, aby se děti seznámily i se správnou technikou smrkání. Nejlepší způsob jak se vysmrkat je zacpat si jednu nosní dírku a druhou nosní dírkou fouknout směrem dolů. Děti upozorňujeme na to, že není vhodné utírat nuditě do rukávů nebo je vtahovat do sebe. Nejlepší metoda jak si tuto dovednost osvojit je posadit děti společně do kroužku, kde každé dítě má svůj kapesník. Podle názorné instrukce od učitelky si správnou techniku smrkání vyzkouší.

Děti seznámíme i se správným postupem při kašlání, kdy je důležité si zakrýt ústa kapesníkem nebo rukou, aby se zamezilo šířením bacilů.

Manipulace s odpadky

Součástí základní hygieny je i manipulace s odpadky a dalšími předměty, které se mohou povalovat venku, na ulici nebo v přírodě. Jelikož dítě v předškolním věku není schopné rozlišit nebezpečnost manipulace s odpadky, je na učitel, aby srozumitelnou formou vysvětlil dětem, proč se na odpadky nesahá. Důraz klademe na to, aby děti na odpadky nesahaly holýma rukama. Formou instrukce učitel popíše, že odpadky a další předměty, které lze najít venku, mohou vyvolat různé nemoci a nákazy. Pokud dojde k organizovanému sběru odpadků (např. úklid na veřejném prostranství) je nutno vždy použít ochranné rukavice. V případě nalezení ostrého nebo špičatého předmětu je třeba upozornit dospělou osobu (učitel, rodiče).

Prostředky: správný osobní příklad, obrazové znázornění správných hygienických návyků, příběhy dětí a jejich vlastní zkušenosti s nemocemi.

Celkově zahrnujeme téma hygieny do oblasti Dítě a jeho tělo.

5.2 Běžná domácí rizika.

K nehodě, úrazu a jiné újmě na zdraví může v domácím prostředí (včetně prostředí MŠ) dojít kdykoli. Prevencí domácích úrazů by se měli zabývat především rodiče, ale ze zkušenosti vím, že tomu tak není. Z tohoto důvodu zařazuji toto téma do výukové nabídky v MŠ.

Popáleniny

Dětem doma hrozí nebezpečí v podobě popálenin či opaření od mnoha různých zdrojů. Zdroje popálenin v domácnosti bývají většinou vařič, pečící trouba, krb, žehlička, vroucí voda, horké pokrmy. Když se dítě popálí, musí okamžitě upozornit nejbližšího dospělého. Pokud není nikdo doma, požádá o pomoc například souseda. Děti seznámíme se základní první pomocí, která spočívá v chlazení popálené části těla pod tekoucí studenou vodou. Ne každé dítě však umí takto zareagovat. Procvičovat se dají tyto činnosti formou hry.

Prevencí proti popáleninám by měl být výběr vhodného prostředí k hrám a jiným činnostem. Děti by neměly samy pobývat v místech, kde jsou otevřené formy ohně či ostatní výše vyjmenované zdroje popálenin. Pokud tam děti z nějakého důvodu i přesto pobývají, měly by být pod dohledem dospělé osoby.

Otravy

Děti by měly vědět, že nesmí samy od sebe požit jakékoliv léky nebo neznámé tekutiny. Pokud dítě požije omylem neznámou tekutinu, okamžitě vyhledá pomoc nejbližší dospělé osoby. Tato osoba poté rozhodne o dalším postupu. Dětem klademe velký důraz na to, aby vždy mluvily pravdu, i když budou bát, že se rodiče na ně budou zlobit.

Nejlepší prevencí je, aby děti věděly, že léky a chemické prostředky nejsou na hraní.

Ostré a špičaté předměty

Další hrozbu představují nejrůznější ostré a špičaté předměty. Ostrým předmětem se může dítě pořezat. Je vhodné začít učit děti již v předškolním věku jak manipulovat s ostrými předměty, jako je nůž, nůžky, nebo se špičatými předměty, jako je jehla, špejle apod. Děti jsou poučeny, že se s ostrými předměty nesmí běhat, chodit, šermovat nebo je

nastavovat proti druhé osobě. Dětem zdůrazňujeme, že tyto předměty mohou používat pouze pod dohledem dospělé osoby.

Pády a uklouznutí

K ohrožení zdraví může dojít pádem nebo uklouznutím. Uklouznutí, nebo pád bývá ve většině případů důsledkem nepozornosti. Nejvíce nebezpečný je pád z výšky (např. vyklánění z okna). K uklouznutí může dojít například na vlhké nebo znečištěné podlaze. Jelikož pád nebo uklouznutí zažilo téměř každé dítě, výuky bych zvolila formou diskuze. Kde by každé dítě uvedlo příklad, kdy uklouzlo nebo upadlo a proč.

Úraz elektrickým proudem

V každé domácnosti se vyskytují elektrické spotřebiče a elektrické zásuvky. Elektrické zásuvky představují velké riziko úrazu elektrickým proudem. Děti při svých hrách mají často potřebu strkat do volně přístupných zásuvek různé předměty. V některých případech může dojít ke zkratu a k zásahu elektrickým proudem. Tento zásah může způsobit až zástavu srdce.

V tomto případě nejde dělat prevenci formou přímého prožitku. Proto je vhodné demonstrovat situace instruktážními videy.

Dušení

Dětem je potřeba stále opakovat, že při konzumaci jakéhokoliv jídla je nutné sedět v klidu. Při sportovních činnostech nesmí mít dítě v puse žvýkačku, bonbón či jiné potraviny.

Prostředky: diskuze s dětmi, čtené příběhy, dramatizace (průběh nehody, úrazu, nácvik správného chování, reakce na nehodu či úraz).

Téma můžeme zařadit do několika oblastí - Dítě a jeho tělo, Dítě a svět.

5.3 Běžná venkovní rizika

Stejně jako v domácím prostředí, může dojít k úrazu i při pobytu dětí venku.

Dopravní bezpečnost

Jedním z hlavních bodů je dopravní bezpečnost. Úkolem učitele je vysvětlit a nacvičovat s dětmi bezpečné chování v dopravním provozu – na vycházce, při cestování v dopravních prostředcích (auto, vlak, autobus, městská doprava), při cyklistice. Děti seznámíme s vhodností nošení oděvů s reflexními prvky nebo oděvů s výraznými barvami.

Při sportovních činnostech dbát na to, aby děti nosily bezpečnostní pomůcky, jako je helma, chrániče, vhodné sportovní oblečení a obuv.

Konfrontace se zvířetem

Dalším rizikem je konfrontace se zvířetem. Děti mají vědět, jak se zachovat k cizímu psovi, ale i ke známému či vlastnímu psovi. Učitel by měl zdůraznit, že i při každém kontaktu se zvířetem, je nutné být opatrný. Zvíře nedráždíme (např. křik, tahání za ocas, dupání, šermování klackem, házení kamenů apod.) a neznámé zvíře nehladíme. Pokud přeci jen dojde k útoku psa, je nutno si kleknout, hlavu schoulit ke kolenům a obtočit si ji pažemi. V této poloze by dítě mělo vydržet do doby, než přijde pomoc.

Vhodná a nevhodná místa pro hru

Součástí venkovních rizik zůstává i hraní si venku. Důležité je správně si vybrat vhodné místo pro hru. S dětmi při vycházkách si povídáme a ukazujeme, kde je vhodné si hrát a kde hrozí nebezpečí (např. u silnice, u rybníka).

Děti by měly vědět, jak se chovat při každém počasí (např. prudké slunce, déšť, chumelení, velký vítr, bouřka), jaké použít správné oblečení a kde se ukrýt.

V této souvislosti lze diskutovat i o přírodě a jejích proměnách, neboť rizika se mohou měnit v závislosti na ročním období.

Prostředky: návštěva dopravního hřiště, modelové situace a zapojení dětí do diskuze, sledování počasí a proměn počasí v souvislosti se změnami ročních dob.

Oblasti Dítě a jeho tělo, Dítě a svět, Dítě a společnost jsou v tomto případě ty, do nichž lze venkovní rizika zařadit.

5.4 Osobní bezpečí

Každý den se dítě dostává do kontaktu s jinými osobami (osoby cizí i členové rodiny), z nichž některé mohou pro dítě představovat potencionální nebezpečí. Učitel pomůže dítěti pochopit, jaké chování je vhodné a jaké je nevhodné například formou skupinových rozhovorů, diskuzí a dramatizací.

Dítě získá povědomí o tom, jaká má práva a kam se v případě potřeby může obrátit o pomoc (např. linky bezpečí, učitel, rodič).

Učitel pomůže dítěti správně rozpoznávat situace ohrožující osobní bezpečí. Děti v současné době začínají pracovat s různými technologiemi již v raném věku. Učitel by měl upozornit i na nebezpečí spojená s komunikací přes internet (sociální sítě).

Prostředky: práce s PC, tabletem, telefonem, diskuze s dětmi a jejich vlastní příběhy, modelové situace.

Téma lze zařadit do následujících oblastí Dítě a svět, Dítě a společnost, Dítě a ten druhý, Dítě a jeho tělo, Dítě a jeho psychika.

5.5 Mimořádné události

V dnešní nepředvídatelné době, kdy hrozba teroristického útoku je velmi reálným nebezpečím a kdy v důsledku změn v atmosféře dochází k nečekaným přírodním katastrofám, je potřeba připravit děti na nejrůznější situace. Učitel seznámí děti se signály ohlašujícími mimořádnou událost (např. zvuk sirén) a také s postupem, kterého se mají v nastalé situaci držet. Děti by se měly naučit, jak se mají chovat při hromadném přesunu, dojde-li k mimořádné události. Učitel dětem objasní, jak požádat o pomoc a na koho se v případě nebezpečí obrátit. K mimořádné události může dojít kdykoli, a proto musí být děti poučeny i o tom, jak se zachovat, pokud si zrovna hrají venku a jsou samy, například před domem v zahradě.

Prostředky: návštěva požární stanice, přednáška policisty, diskuze a modelové situace, praktický nácvik.

Oblasti Dítě a svět, Dítě a ten druhý, Dítě a společnost představují součet těch, do nichž lze téma mimořádné události zapojit.

6 Rozpracování do školního vzdělávacího programu

V Koncepci ochrany obyvatelstva, která byla výchozím dokumentem schváleným usnesením vlády České republiky ze dne 22. dubna 2002 a dále upraveným dne 5. ledna 2005, je ochrana obyvatelstva charakterizována jako soubor činností a postupů, včetně příslušných orgánů, dalších subjektů i jednotlivých občanů, směřujících k minimalizaci dopadů mimořádných událostí na životy a zdraví obyvatelstva, majetek a životní prostředí. Koncepce dále klade velkou zodpovědnost na jednotlivé orgány, subjekty i občany, především zdůrazňuje důležitost spolupracovat a podílet se na minimalizaci účinků mimořádných událostí na životy a zdraví obyvatelstva, majetek a životní prostředí. Všechny zmíněné činnosti by měly být součástí havarijního, krizového a obranného plánování. Jednu ze zmíněných institucí zastupují vzdělávací organizace např. základní školy i mateřské školy. Tyto organizace plní své povinnosti tím, že rozsáhlou problematiku ochrany obyvatelstva přibližují žákům. V souvislosti s RVP by problematika ochrany obyvatelstva za běžných i mimořádných situací měla objevit ve všech výše zmíněných vzdělávacích oblastech.

Konkrétní témata související s jednotlivými oblastmi jsem popsala již v předchozí kapitole, ale nyní bych ráda popsala obsah jednotlivých oblastí. Vzhledem k tomu, že se všechny zmíněné oblasti navzájem propojují a že hranice mezi nimi není příliš jasná, nebylo možné jasně oddělit jejich jednotlivý obsah, a proto se témata částečně prolínají.

Vzdělávací oblast *Dítě a jeho svět* by se měla týkat především osobnosti dítěte, jeho rodiny, vesnice či města, nejbližšího okolí domova a školy, přírody a bezpečí. K tomu, aby bylo dítě schopné porozumět okolnímu světu, je potřeba, aby poznalo samo sebe a chápalo své potřeby. Děti se mají seznámit se způsobem života kolem sebe, pochopit základní problémy a přednostmi, které se s okolním světem pojí. Učitelé by dětem měli ukázat přírodu, její krásy, ale i každodenní nebezpečí, které se v ní může skrývat. Děti mají být také seznámeny s pohybem po okolí, čeho si všimát a na co, si dávat pozor. Součástí této oblasti by měly být rovněž základní pravidla dopravní bezpečnosti a pohybu na komunikacích. Nesmíme zapomenout i na to, že by učitel měl dětem vysvětlit, jaké chování členů rodiny vůči dítěti není správné.

Oblast *Dítě a společnost*, která úzce souvisí s předchozí oblastí, by měla objasnit některé ze základních vztahů ve společnosti. Důležité pro děti předškolního vzdělávání je pochopit, co se ve společnosti toleruje a co ne, jaké chování se od nich očekává a jaké chování se označuje za nevhodné a nesprávné.

Dítě a jeho tělo se pojí velmi úzce s oblastí *Dítě a jeho psychika*, takže jsem se rozhodla je v této části sloučit. První ze jmenovaných poskytuje dětem poučení o zdraví a nemocech, jejich prevenci a o několika základních pravidlech první pomoci. Děti by si měly začít uvědomovat, že jsou zodpovědní za své zdraví a za svou bezpečnost a z části i za bezpečnost druhých. Důležitý bod zastupuje v této části hygiena, zdravá životospráva a dostatečná pohybová aktivita. Pro zdravý vývoj dítěte je důležité, aby si vybuodovalo vztah důvěry s učitelem a nebálo se mu svěřit se svými obavami či s chováním druhých, které je mu nepříjemné.

Dítě a ten druhý dává informace o vzájemné pomoci a chování k druhým. Učitel probouzí v dětech respekt k ostatním, objasňuje s nimi individualitu každého z nich a potřebu specifika druhých chápat a přijímat. Dětem má být zdůrazněno také to, jak si vzájemně pomáhat v různých situacích, běžných i mimořádných. Tato oblast přispívá u dětí k získání sebevědomého vystupování a ke správnému jednání s ostatními. Dítě by se mělo naučit identifikovat projevy adekvátního a neadekvátního chování druhých vůči jemu samému i vůči druhým osobám.

6.1 Dílčí cíle vzdělávacích oblastí

Dítě a jeho tělo

- osvojit si zásady osobní hygieny a postupy při prevenci nemocí
- utvořit si zdravé návyky a názory v souvislosti se zdravým životním stylem

Dítě a jeho psychika

- chápat vlastní identitu

Dítě a ten druhý

- uvědomit si vlastní práva
- rozlišovat nevhodné chování ze strany jiné osoby
- chránit osobní bezpečí

Dítě a společnost

- osvojit si pravidla pohybu na dopravních komunikacích
- získat schopností a dovedností přizpůsobit se nové mimořádné situaci

Dítě a svět

- osvojit si poznatky nutné k rozeznávání bezpečnostních rizik ve venkovním i vnitřním prostředí
- osvojit si poznatky potřebné k prevenci úrazů a nehod
- rozlišovat znaky mimořádných událostí
- seznámit se s průběhem mimořádných událostí
- seznámit se s přírodou

Domnívám se, že mnohé ze zmíněných cílů lze uplatnit ve více oblastech, ale z praktických důvodů jsem vždy vybrala jen tu, o níž se domnívám, že je pro daný cíl hlavní.

Téma ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí pomáhá rozvíjet následující kompetence stanovené v RVP PV. Podle tohoto dokumentu jsou níže vypsány kompetence, schopnosti, které děti mají při ukončení předškolního vzdělávání.

6.2 Klíčové kompetence

Kompetence k učení

- dítě si všímá souvislostí
- dítě uplatňuje získané znalosti v praktických situacích
- dítě má základní znalosti o světě a svém okolí
- dítě klade otázky a hledá odpovědi, aktivně zaznamenává dění kolem sebe a učí se z něj

Kompetence k řešení problémů

- dítě je schopné řešit problémy pomocí získaných znalostí a zkušeností
- dítě rozlišuje vhodná a nevhodná řešení problémů

Kompetence komunikativní

- dítě ovládá řeč a dokáže vyjádřit své myšlenky
- dítě se domlouvá gesty i slovy, chápe některé symboly a nonverbální projevy
- dítě využívá informativní a komunikativní prostředky (mobil, telefon, PC, tablet)
- dítě dokáže požádat o pomoc či se svěřit jiné osobě

Sociální a personální kompetence

- dítě si uvědomuje zodpovědnost za své chování
- dítě je schopno rozhodovat o tom, co bude dělat, jaký postup zvolí
- dítě reaguje opatrně v situacích, kdy se setká s neznámou osobou
- dítě umí odmítnout nevhodné či nepříjemné chování druhých

Kompetence činností a občanské

- dítě dokáže odhadnout rizika a zhodnotit situaci
- dítě se umí přizpůsobit změnám a reagovat pružně
- dítě si je vědomo vlastní zodpovědnosti a svobody rozhodování
- dítě má povědomí o tom, co souhlasí se základními lidskými hodnotami a co jim odporuje
- dítě dbá na osobní zdraví a bezpečí sebe i ostatních

6.3 Očekávané výstupy pro vzdělávací oblasti

Dítě a jeho tělo

- udržovat osobní hygienu a předcházet nemocem
- rozpoznávat věci, které škodí a které prospívají zdraví
- vědomě se vyhýbat rizikům ohrožujícím zdraví

Dítě a jeho psychika

- být si vědom důležitosti osobní ochrany a bezpečí
- vyjádřit své pocity a obavy
- chápat své možnosti a rozsah svých schopností
- odmítnout aktivity, vyvolávající nepohodlí a pocit nelibosti

Dítě a ten druhý

- bránit se nežádoucímu chování
- být schopen komunikovat s důvěryhodnou osobou
- varovat ostatní před potencionálním nebezpečím, pojmenovat jeho důsledky
- rozlišovat vhodné a nevhodné chování druhých vůči vlastní osobě

Dítě a společnost

- řešit problémy a situace
- být schopen požádat o pomoc a vědět, kde ji najít
- respektovat dopravní pravidla
- v případě mimořádné události reagovat a postupovat podle stanoveného návodu

Dítě a svět

- identifikovat místa vhodná k aktivitám a hře
- uplatňovat zásady bezpečnosti při pobytu venku
- využívat předměty denní potřeby, pomůcky a různé předměty
- vnímat a všímat si potenciálního nebezpečí všemi smysly
- orientovat se ve známém prostředí
- uvědomovat si nebezpečí ve svém okolí a být schopen se chránit

7 Činnosti a hry

V této kapitole předkládám konkrétní činnosti a hry, které mohou vyučující při své praxi ve školách využít k tomu, aby dětem pomohli sblížit se s problematikou ochrany člověka za běžných a mimořádných rizik. Jednotlivé aktivity řadím podle témat a podtémat popsaných v kapitole.

7.1 Činnosti pro téma rizika ohrožující zdraví a jejich prevence

Množení bakterií

Cíl: pomoci dětem pochopit důležitost mytí rukou, jako prevenci před šířením bacilů a bakterií

Pomůcky: Větší nádoba/y, glitry

Počet hráčů: 3 a více

Popis: Nejprve děti posadíme do kroužku a vysvětlíme jim, že mnohé nemoci jsou způsobeny bacily a bakteriemi, které jsou všude kolem nás, ale vzhledem ke své malé velikosti nejsme schopni je vidět. Následně se dětí zeptáme, jak si myslí, že se takové bacily přemísťují. Na každou odpověď reagujeme. Po vyslechnutí dětských návrhů shrneme ty nejlepší a objasníme, jak to doopravdy je. Nyní pošleme děti, aby si šly všechny umýt ruce a aby se pak vrátily zpět do kroužku. Mezitím umístíme doprostřed nádobu plnou glitrů a řekneme dětem, že glitry představují bakterie a bacily. Požádáme jedno z dětí (1.), aby vložilo mezi glitry ruku a následně se pozdravilo s vedle sedícím dítětem (2.) potřesením ruky. Druhé dítě si pak potřese rukou s dalším (3.) a to s dalším (4.) a tak dále. Poté vyzveme děti, aby se podívaly na své ruce, zda na nich najdou nějaké glitry. Glitry se při vzájemném doteku přenášejí, a tudíž i děti, které se glitrů v nádobě nedotkly, budou mít nějaké na svých rukou. Nyní je důležité znovu dětem připomenout, že stejným způsobem se přenášení i bakterie a bacily, a poslat je si ruce zase umýt. Není na škodu dětem po umytí ukázat koupelnu, protože glitry budou zcela jistě pokrývat umyvadla, kohoutky, ručníky a další místa.

Jak se šíří bacily při kašli

Cíl: názorně ukázat dětem šíření bacilů při kašli

Pomůcky: rozprašovač, voda

Počet hráčů: 4 – 5 hráčů

Popis: Děti rozdělíme do skupinek po pěti. Jedno dítě v každé skupině obdrží rozprašovač. Rozprašovač bude mačkat a tím bude simulovat kašel a šířící se bacily. Ostatní děti stojí naproti dítěti s rozprašovačem v různých vzdálenostech a pozorují, kam až „bacily“ (rozprašovaná voda) doletí. V druhé části pokusu si každé dítě stříkne rozprašovačem přímo na ruku tak, aby se rozprašovaná tekutina nedostala dále do prostoru. Tím zabrání šíření „bacilů“. Na konci tohoto pokusu s dětmi zahájíme diskusi o tom, proč je důležitá hygiena při kašli.

Jak si správně umýt ruce

Cíl: seznámit děti se správnou technikou mytí rukou

Pomůcky: třpytky, voda, mýdlo

Počet hráčů: 5 – 10 hráčů

Popis: Děti požádáme, aby si namočily ruce ve vodě se třpytkami, které představují nečistoty a bakterie. Pak je vyzveme, aby si šly umýt ruce, tak jak to dělají běžně. Po umytí vezmeme lupu a pozorujeme, zda na ruku třpytky zůstaly. Pokud ano, je to známka toho, že ruce byly špatně umyté a zbyla na nich nečistota. V dalším kroku učitelka dětem názorně popíše a předvede jak si správně ruce umýt. Nejprve je třeba ruce navlhčit, poté nanést mycí prostředek, který se roztírá přibližně 15 sekund, pak pečlivě si omýt hřbety rukou až po zápěstí, dlaně a meziprstí a nakonec ruce důkladně opláchnout vodou. Ruce si dítě utírá vždy do svého ručníku nebo do papírové utěrky. Děti si pak správný postup mytí ještě jednou vyzkouší. Opět si vezmeme lupu a pozorujeme, zda třpytky (bacily a nečistoty) zmizely.

Správná ústní hygiena

Cíl: procvičit zásady ústní hygieny

Pomůcky: papíry, tužky, žluté lepící poznámkové papírky, menší kartičky, pastelky/fixy,

Počet hráčů: 2 a více

Popis: Na větší papír nakreslíme obrys zubu. Použijeme žluté lepící poznámkové papírky a vyplníme jimi obrys. Na menší kartičky nakreslíme/vytiskneme obrázky zdravého a nezdravého jídla. Dále můžeme také vystříhnout z papíru kartáček na zuby (dá se použít i skutečný). Vysvětlíme dětem, že zoubku není dobře, je žlutý, protože se o něj nikdo nestaral, nečistil ho a ani mu nedával dobré jídla, a proto potřebuje nyní od nich pomoc. Děti mají za úkol vybrat kartičky s jídly, které zoubku neškodí. Pokud zvolí správný obrázek, mohou ze zoubku odstranit žlutý papírek, rukou nebo pomocí kartáčku, a zub tím očistit. Zvolí-li jídla nevhodná, musí na zub žlutý papírek opět přidat. Hru je možno hrát v menších skupinách nebo kolektivně. Podle množství hráčů musíme přizpůsobit množství hracích pomůcek.

Čistíme si správně zoubky?

Cíl: seznámit děti se správnou technikou čištění zubů

Pomůcky: kartáček, pasta, voda, kelímek, tablety na obarvení zubního plaku

Popis: Děti si vyčistí zoubky technikou, na kterou jsou zvyklé. Pak každé dítě obdrží speciální tabletu sloužící k indikaci zubního plaku. Tableta na chrupu obarví místa, která jsou špatně vyčištěna. Po tomto pokusu dětem ukážeme správnou metodiku čištění zubů. Využít můžeme i odborné pomoci zubního hygienisty. Pak pokus s tabletou opakujeme znovu. Doporučuji, aby si děti tuto hru“ jak správně čistit zuby“ trénovali i doma s rodiči.

Naše zuby

Cíl: seznámit děti se škodlivostí nezdravých potravin na chrup

Pomůcky: dvě čtvrtky A3, tuš, špejle, tempery, štětce, kelímek na vodu, obrázky zdravých a nezdravých potravin (např. z letáků), nůžky, lepidlo

Popis: S dětmi nakreslíme dva obrázky ústní dutiny. Nejprve si na každou ze dvou čtvrtek předkreslíme dutinu ústní tuší. Po zaschnutí tuše vybarvíme první čtvrtku temperovými barvami tak, aby chrup byl krásně bílý. Druhou čtvrtku vybarvíme tak, aby na zubech byly různé náznaky zkaženého chrupu.

Po zhotovení práce povedeme s dětmi rozhovor o tom, co jaká pusa asi snědla. Co zubům i našemu tělu škodí. Dětem pak dáme reklamní letáky s potravinami. Vyfotografované potraviny na letácích si děti vystříhají a nakonec nalepí zdravé potraviny ke zdravým zubům a nezdravé potraviny k nezdravým zubům. Obě čtvrtky necháme vystavené ve třídě, děti se mohou kdykoliv na své dílo podívat a tím si i připomenout rozdíl mezi zdravou a nezdravou potravou.

Procvičení stravovacích návyků

Pomocí různých pracovních listů můžeme s dětmi procvičovat zdravé stravovací návyky, abychom pak s dětmi probrali, co škodí zdraví a co ne.

První pomoc a lékař

Cíl: seznámit se s první pomocí a prací lékařů

Pomůcky: papíry, tužky, obvazy, zdravotnické pomůcky, pláště

Popis: Součástí péče o zdraví jsou i pravidelné návštěvy lékaře. Děti chodí na pravidelné preventivní prohlídky k praktickému lékaři i k zubaři. Nejprve by měl učitel s dětmi probrat, jak takové prohlídky probíhají, děti s nimi určitě mají vlastní zkušenost a rády se zapojí do diskuze. Následně lze dětem ukázat některé ze základních postupů první pomoci – obvazování rukou, ošetření zlomeniny, popáleniny atd. Vyučující tedy může v prostředí mateřské školy vytvořit lékařskou ambulanci, kde si děti mohou hrát a seznamovat se s prací lékaře. Vhodné je, aby byly součástí ambulance i různé lékařské nástroje, obvazy, náplasti, protože s jejich pomocí se děti seznámí i s některými příklady poskytnutí první pomoci.

Rentgen

Cíl: seznámit se se stavbou těla

Pomůcky: černé nebo šedé papíry, bílá barva

Popis: Děti by měly být seznámeny i s jednotlivými částmi svého těla. Natřeme dítěti část těla nejlépe nohu či ruku bílou barvou a tu pak obtiskneme na papír. Tímto si vytvoříme napodobeninu rentgenového snímku. Jestliže má učitel příležitost, můžeme také vytisknout obrázky rentgenových snímků všech nebo většiny kostí lidského těla. Děti pak mohou skládat jednotlivé obrázky tak, aby z nich vytvořili lidskou kostru. Následně mohou porovnat, kde na jejich těle by vybrané kosti našly.

7.2 Činnosti pro téma běžná rizika v domácnosti

Co děláme doma

Cíl: přemýšlet o rizicích v domácnosti a o způsobech, jak jim předcházet

Pomůcky: obrázky

Počet hráčů: 2 a více

Popis: Vyučující si s dětmi povídá o tom, co se jim už stalo nebo může stát doma. Vhodné je použít obrázky osob provádějící nějakou činnost v místnostech domácnosti. Učitel stručně nastíní situaci například Petr chce nakrájet ovoce, Terežka potřebuje hrníček z horní police, Honza je zvědavý a chce vědět, co maminka vaří na sporáku atd. Děti se zeptáme, co by se mohlo stát a jejich úkolem je rozhodnout, jaká nebezpečí či ohrožení jednotlivé situace mohou představovat.

Práce s nástroji

Cíl: naučit se pracovat s různými nástroji

Pomůcky: nástroje běžné používané v domácnosti

Popis: Jednou z možností prevence úrazů je schopnost využívat nástroje správným způsobem. Děti by se měly naučit pracovat a umět používat různé nástroje a pomůcky v domácnosti. Ve školce by mohla být vytvořena kuchyňka na hraní, kde mohou vařit a jinak pracovat. Kuchyňka by měla obsahovat množství různých nástrojů z umělých materiálů, takže děti s nimi mohou pracovat a nezranit se.

Vaření a pečení

Cíl: seznámit se s bezpečnou prací s různými nástroji

Pomůcky: kuchyňské nástroje, váhy, suroviny, nádobí

Popis: Ideální příležitostí pro učení dětí používat rozdílné nástroje a pomůcky je praktický příklad. Má-li k tomu školka příležitost, vyučující by mohl s dětmi například zkusit namíchat těsto a upéct koláč nebo nějaký jiný pokrm. Celá aktivita by měla být komentována učitelem, který se pomocí různých otázek ptá dětí, jak by se mělo postupovat a co by měly dělat. Kromě zacházení s nástroji se děti učí i zásadám měření a vážení surovin, jejich různorodé struktury a konzistenci, vzájemným reakcím atd.

Ovoce a zelenina

Cíl: rozlišovat různé druhy ovoce a zeleniny, umět používat škrabku a nůž

Pomůcky: nůž, škrabka, ovoce

Popis: Tato aktivita propojuje několik různých témat. V souvislosti se zdravím se děti seznámí s různými druhy ovoce a zeleniny, jejich tvary, barvami a strukturou. Samy si vyberou, které by chtěly ochutnat a pak si je pod dozorem učitele zkusí oloupat a nakrájet.

Hra na elektrický plot

Cíl: seznámení s nebezpečím elektrického proudu

Pomůcky: provázek

Popis: V úvodu této hry vysvětlíme dětem nebezpečí zásahu elektrickým proudem. Dětem vytvoříme z provázků „pavučinu“. Tato pavučina by měla představovat dráty elektrického vedení. Děti se pokusí projít touto pavučinou, aniž by se dotkli provázku. Každý dotek provázku pak pro dítě znamená zásah elektrickým proudem. Tato hra slouží pouze k lepšímu uvědomění si nebezpečí úrazu elektrickým proudem.

Pád z výšky

Cíl: seznámit děti s nebezpečím, která hrozí při pádu z výšky

Pomůcky: 2 – 3 jablka

Počet hráčů: celá třída

Popis: S dětmi nejprve vedeme rozhovor o tom, jaká nebezpečí hrozí při lezení do výšek bez zajištění a co všechno by se mohlo stát při pádu z výšky. Ukážeme jim pak názorně výšku jednoho metru a zeptáme se jich, co si myslí, že by se mohlo stát při nešikovném pádu z této výšky. Po diskusi vezmeme jablko a ukážeme dětem, co se s ním stane, když spadne z takto malé výšky. Po pádu z jednoho metru zůstane jablko pouze otlučené. Stejný postup použijeme znovu, ale zvoláme výšku pádu tři metry. Po pokusu s jablkem, které spadne ze tří metrů, bude jablko celé popraskané. Tento pokus můžeme opakovat a zvyšovat při něm výšku pádu dle možnosti učitele. Tímto dětem ukazujeme nebezpečí pádu z výšky.

To je moje tělo

Cíl: seznámit děti s funkcí lidského těla

Pomůcky: balící papír, pastelky, tužky

Počet hráčů: skupinky po 5

Popis: jedno dítě ze skupiny si lehne celý tělem na záda na balící papír. Ostatní děti obkreslí obrys jeho těla nejlépe silnějším fixem, obrys tak bude lépe viditelný. Celá skupinka dětí se pak pokusí zakreslit do obrysu těla správně některé, dětem známé, vnitřní orgány.

7.3 Činnosti pro téma běžná venkovní rizika

Kde si můžu hrát

Cíl: seznámit děti s místy, která jsou bezpečná pro dětskou hru

Pomůcky: obrázky místností v bytě a prostorů venku

Počet hráčů: 15 hráčů

Popis: S dětmi vedeme rozhovor o tom, která místa jsou bezpečná pro hru a naopak, která místa jsou pro hru naprosto nevhodná. Nejprve vezmeme obrázky, které vychází z domácího prostředí. Děti vypráví, kde není vhodné si hrát a proč. Například, že není vhodné si hrát s míčem v blízkosti sporáku, kde maminka vaří oběd, protože bychom do něj mohli vrazit a opařit se.

Tento samý postup volíme u obrázků s venkovním prostředím. Při vycházce pozorujeme okolí a ptáme se dětí, kde by bylo vhodné si hrát, a kde naopak ne.

Dopravní bezpečnost

Cíl: znalost pohybu na dopravních komunikacích a bezpečnosti provozu

Pomůcky: dopravní hřiště, šlapací autíčka, kola,

Popis: Jedním z rizik, které děti ohrožuje při pobytu venku, jsou dopravní nehody. Dopravní bezpečnost se nejlépe procvičuje na venkovním dopravním hřišti. Pokud mateřská škola nemá takové hřiště k dispozici, mohou učitelé hřiště vytvořit pomocí různých materiálů například lana, švihadla, smývatelný sprej, pruhy látky. Je-li třída školky dostatečně velká, lze hřiště postavit i ve vnitřních prostorách. Některé děti mohou představovat chodce, jiné řidiče aut, autobusů, cyklisty a některé mohou zastupovat policisty. Učitelé na trati vyznačí přechody pro chodce, parkoviště atd. Při omezených možnostech lze využít dětskou autodráhu, autíčka a loutky. Pokud děti nemají s pohybem na dopravních komunikacích zkušenosti, vytvoří s nimi učitel vláček a celou trasu procházejí společně.

Dopravní bezpečnost

Cíl: základy pohybu na komunikacích

Popis: Při venkovních procházkách mají děti příležitost vyzkoušet si pohyb na silnicích v praxi. Většinou se pohybují ve dvojicích, drží se za ruce a jdou stejným tempem za sebou. Chápou, že mají na přechodu zastavit a poslouchat pokyny učitele.

Dopravní značky

Cíl: seznámit se s významem dopravních značek

Pomůcky: obrázky s dopravními značkami

Popis: Děti by měly znát význam alespoň několika základní dopravních značek – stop, přechod pro chodce, pozor děti, atd. Nejprve dětem ukážeme některé ze značek a zeptáme se, zda znají její význam. Neví-li, co znamenají, vysvětlíme jim je. V dalším kroku jim značku ukážeme a vyzkoušíme, zda si pamatují její význam. Lze využít i obrázky se situacemi, děti rozhodnou, jak bude chlapec či dívka na obrázku postupovat, aby to bylo v souladu s významem značek. Opakování významu značek lze provádět i při praktické hře na dopravním hřišti.

Skládáme značky

Cíl: znalost vzhledu dopravních značek a jejich význam

Pomůcky: kartičky s obrázky dopravních značek

Popis: Vytiskneme si kartičky s obrázky různých dopravních značek a rozstříhneme je napůl. Všechny části vzájemně zamícháme a děti mají za úkol je znovu sestavit. Kartičky se značkami se dají použít i pro hraní pexesa.

Na dopravu

Cíl: seznámit děti s významem barev na semaforu

Pomůcky: látkový semafor

Počet hráčů: 10 – 15 hráčů

Popis: Dětem rozdáme obruče, které dětem nahradí volant. Dětská řidiči jezdí po herně určeným směrem a sledují učitelku. Učitelka mění barvy na semaforu, podle kterého se řidiči musí řídit. Červená znamená zastavit, oranžová připravuje na jízdu a zelená znamená můžeš jet.

Dopravní značení

Cíl: napodobit tvar a barvu dopravních značek, rozpoznat význam značky, umět se jimi řídit

Pomůcky: obrázky dopravních značek, tvrdé kartony, tempery, štětce, kelímek na vodu

Popis: V rámci výtvarné výchovy si s dětmi vytvoříme sérii nejdůležitějších dopravních značek. Děti se pokusí zachytit správnou barvu a tvar dopravní značky. Šestiúhelník, čtverec, otočený trojúhelník- značky upravující přednost, trojúhelník- výstražná značka, kruh-zákazová značka, modrý kruh – příkazová značka. Hotové značky umístíme po třídě a budeme si s dětmi vyprávět o jejich významu.

Správné rozhlížení na silnici

Cíl: Seznámit děti s bezpečností v silničním provozu

Pomůcky: přechod pro chodce, reflexní vesty

Počet hráčů: 10 hráčů

Popis: S dětmi si na venkovním hřišti vyznačíme např. pomocí bílé křídly silnice, dopravní značky a přechody pro chodce. Děti připomeneme, jak se bezpečně pohybovat po vozovce, pokud chybí chodník, jak přecházet pokud je v blízkosti přechod pro chodce. Nejdůležitější při každém přecházení je vždy se správně rozhlédnout. To znamená, nejdříve se podívat vlevo, vpravo a pak zase vlevo. Pokud nic nejede, můžeme přecházet. Dále děti upozorníme, že ne všude se vykytují přechody a vysvětlíme jim, kde je bezpečné přecházet a kde není.

Ochranné pomůcky a oblečení

Cíl: rozlišovat vhodné oděvy a ochranné pomůcky vzhledem k okolnostem

Pomůcky: panenky, figurky, obrázky postav, různé části oděvu, ochranné pomůcky.

Postup: Připravíme si buď panenky, nebo obrázky postav. Vedle položíme různé části celoročního oblečení a ochranných pomůcek, nebo jejich zobrazení. Nastíníme dětem situaci – jdu si hrát ven a prší, je zima, je léto, jdu jezdit na kole, na bruslích atd. Děti budou volit oblečení a ochranné pomůcky, které by měly nosit v dané situaci.

Bezpečnostní ochranné prvky

Cíl: Seznámit děti s bezpečnostními ochrannými prvky a vhodným oblečením na sporty.

Pomůcky: ochranné pomůcky, reflexní pomůcky, různé druhy oblečení

Počet hráčů: 10 – 15 hráčů

Popis: Dětem vysvětlíme, proč je důležité používat bezpečnostní prvky. Některé z bezpečnostních prvků můžeme ukázat a na videích. Děti by měly správně pochopit a popsat rozdíl viditelnosti člověka na silnici, pokud má reflexní prvky a pokud ne.

Dětem připravíme různé oblečení a bezpečnostní prvky a pouhé kusy látek. Děti by měly správně rozdělit tyto věci na dvě hromádky. Na jedné hromádce bude oblečení výrazné a s bezpečnostními prvky na druhé hromádce zůstane vše ostatní. Učitel pak vše zkontroluje a vysvětlí dětem případné nesprávné zařazení věcí.

Procházka v okolí

Cíl: seznámit se s okolím MŠ, hřiště a přírodou

Postup: Vezmeme žáky na procházku do okolí a ptáme se jich, na kterých místech by si neměly hrát a proč. Můžeme využít různé modelové situace a požádat děti o vyjádření jejich názoru na to, jak nebezpečí předejít a jak se zachovat. Příklady situací:

Venku taje sníh a Tomáš šel s kamarádem bruslit.

Simona šla stavět sněhuláka, ale nevezala si rukavice, bundu ani čepici.

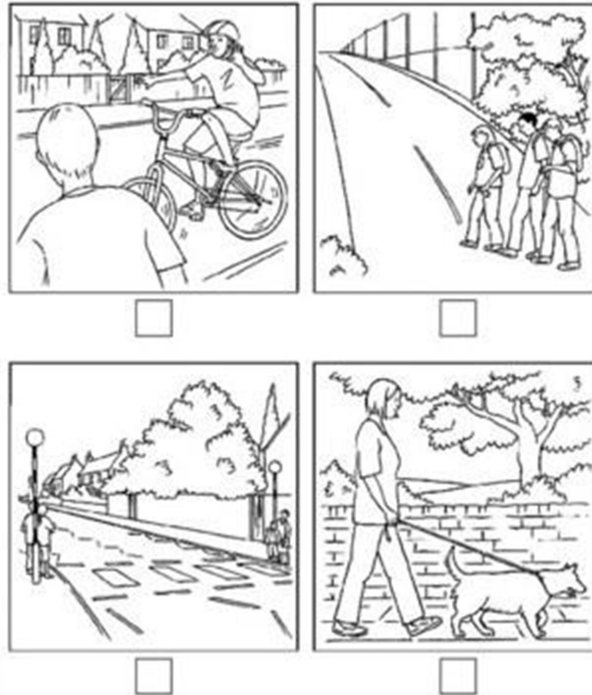
Kristýna řekla rodičům, že si jde hrát do zahrady, ale přišla její kamarádka a obě odešly na procházku do lesa.

Lukáš šel s Kubou k rybníku krmit labutě, neumí plavat a naklání se moc blízko nad vodu.

Ve skluzavce na hřišti je velká díra.

Pískoviště je plné odpadků.

Lze využít také obrázky situací a nechat děti rozhodnout, které jsou bezpečné a proč.

Obr. 1 Správně a špatně (Scholastic – open a world of possible. Online 2008-2015. Cítováno 20-05-2015. Dostupné z: <http://education.scholastic.co.uk/resources/7657>)

Výlet

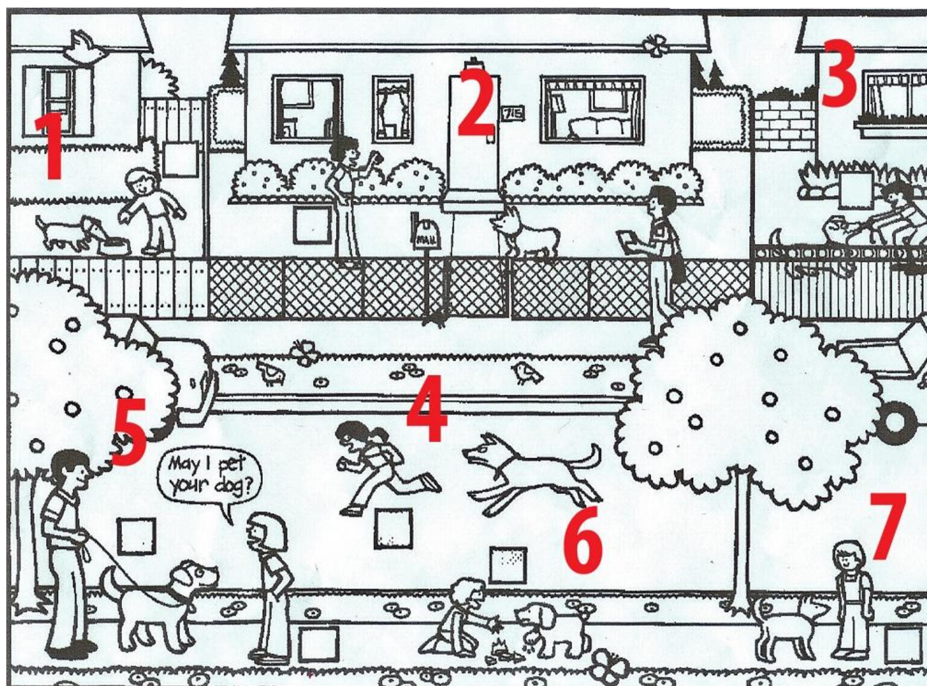
Cíl: seznámit se s jiným prostředím, přírodou,

Postup: Vzít děti na výlet například na místo s pozoruhodnou přírodou, kde se mohou seznámit s krásami přírody, ale i s nebezpečím, které se v ní skrývá.

Setkání se psem

Cíl: vědět, jak se zachovat při setkání se zvířetem

Postup: Děti by měly vědět i to, jak se zachovat při setkání se zvířetem, ať už jde o psa nebo o nějaké jiné zvíře. Lze využít knihu s příběhem nebo se děti zeptat na vlastní zkušenost. Lze jim ukázat obrázek a zeptat se, kdy je pes bezpečný a kdy ne.

Obr. 2 Jak se chovat ke psům – různé situace (Franklin Animal Clinic Inc. Online. Citováno 20-05-2015. Dostupné z: <http://www.franklinvets.com/dog-safety.pml>)

Pozor pes

Cíl: Jak se správně zachovat, když potkám cizího psa

Pomůcky: obrázky, videa

Počet hráčů: 15 - 20

Popis: S dětmi si povídáme o tom, jaká rizika hrozí při setkání s cizím psem. Seznámíme je s níže uvedenými základními zásadami. O každém bodu si s dětmi povídáme, vysvětlujeme vše, co by chtěly vědět, posloucháme jejich názory. Pro lepší zapamatování si těchto zásad si s dětmi nakreslíme piktogramy, které vyvěsíme na viditelné místo ve třídě.

Zásady:

- nehýbat se
- nedělat rychlé a prudké pohyby
- nedívat se psovi do očí
- na psa nekřičíme ani ho nijak jinak nedráždíme
- psa nikdy nehladíme bez svolení majitele
- nerušit psa při krmení

7.4 Činnosti pro téma osobní bezpečí

Cizí osoba

Cíl: objasnit, jak se zachovat, když nás osloví někdo cizí

Pomůcky: Pohádka o Červené Karkulce.

Postup: Nejprve začneme se čtením. Vynikajícím příkladem je Červená Karkulka, protože mnoho dětí již pohádku zná. Po přečtení příběhu, můžeme s dětmi o jeho obsahu chvíli diskutovat. Lze položit například tyto otázky: Co se Karkulce stalo? Co udělala Karkulka špatně? atd. Následně můžeme dětem navrhnout, aby sami navrhli, jak by se měla Karkulka zachovat a co by měla udělat. Pokud to chceme dětem oživit, lze použít loutky (nebo si je můžeme s dětmi vyrobit) Karkulky, vlka, babičky i myslivce. Na závěr bychom měli s dětmi probrat, že s cizími lidmi by neměli mluvit, neměli by jim říkat osobní informace ani je pouštět domů. Pokud se mají s někým sejít, měli by o všem vždy říct rodičům.

7.5 Činnosti pro téma mimořádná událost

Požár

Cíl: seznámit děti s problematikou požáru a průběhem evakuace

Postup: Mezi mimořádné události jsem již dříve zařadila několik různých situací. Jednou z nejběžnějších je požár. Domnívám se, že je velice důležité, aby děti byly schopné v této situaci reagovat a věděly jak se zachovat, a proto jsem některé z aktivit k tomuto tématu sestavila do podoby bloku. V ideálním případě by se pak učitel tomuto tématu věnoval alespoň týden nebo i déle.

Práce hasiče

Cíl: seznámit se s prací hasiče

Pomůcky: obrázky s výbavou hasiče nebo skutečné části výbavy,

Postup: Vyučující s dětmi probere, kdo je hasič. Dáme dětem příležitost navrhnout, co si myslí, že hasič dělá a jakou výbavu potřebuje, k tomu lze využít i obrázkové karty. Děti by mohly jít navštívit hasičskou stanici nebo by mohl do mateřské školy přijít hasič, který by jim povídal o své práci a ukázal jim všechny nástroje a ochranné pomůcky, které využívá. Také by jim měl objasnit, jak se mají v případě požáru zachovat.

Až budu velký, bude ze mě hasič

Cíl: vyzkoušet si, co hasič dělá

Pomůcky: páska na oči

Postup: Děti by si mohly zkusit jaké to je, být hasičem a zasahovat při požáru. Vysvětlíme jim, že v domě, který hoří, je plno kouře a špatně se v něm vidí. Vyzveme děti, aby si zavřely oči a zkusily se orientovat pomocí nohou a rukou. Natočí se stranou, jednu z nohou vysunou dopředu a přejedou s ní po podlaze z jedné strany na druhou. Pak drží ruce ohnuté v lokti před tělem a přejedou s nimi nahoru před obličej a nad hlavu a zase dolů. Pokud v cestě není překážka, mohou o krok postoupit a celou sekvenci opakovat. Chceme-li to pro děti udělat zajímavé, postavíme jim jednoduchou překážkovou dráhu a vyzveme je, aby ji prošli způsobem, který jsem popsala.

Práce hasiče

Cíl: vyzkoušet si hašení ohně

Pomůcky: křída, láhev s rozprašovačem

Počet hráčů: 3 a více

Postup: Děti si mohou vyzkoušet práci hasiče pomocí následující aktivity. Nejprve si venku na zemi nakreslíme křídou obrázky domů. Učitel pak vybere některé z nich a nakreslí u nich oheň. Vybrané z dětí má napodobit pohotovostní telefonát na požární stanici a požár ohlásit. Další z dětí jsou vyzbrojeny lahvemi s rozprašovačem (přilbami či uniformou, když jsou k dispozici), po telefonátu vyrazí k požáru a vodou zkusí oheň uhasit.

Oheň

Cíl: objasnit, jak hoří oheň

Pomůcky: tři menší svíčky, láhev vody s rozprašovačem, plechový podnos/tác, zavařovací sklenici a sirky, hasicí přístroj

Postup: Zeptáme se dětí, co může být příčinou požáru a co je to oheň. Vysvětlíme dětem, že oheň potřebuje tři základní věci: žár (teplotu), vzduch a palivo. Abychom dětem pravidlo vysvětlili, uděláme experiment.

Svíčky umístíme buď do svícňů, nebo do tří menších dortíků, aby to bylo pro děti zajímavější. Nejprve zapálíme první svíčku a připomeneme si, že oheň potřebuje velký žár. Abychom teplotu ohně a tím i jeho žár snížili, začneme svíčku stříkat vodou

z rozprašovače. Můžeme pak diskutovat o tom, že množství vody a velikost ohně mají podíl na tom, jak rychle se oheň uhasí. Měli bychom dětem vysvětlit i to, že na některé hořící materiály (olej) voda fungovat nebude a je tedy třeba použít jiný způsob.

Dále zapálím druhou svíčku, která má prokázat, že bez vzduchu oheň nehoří. Hořící svíčku celou přikryjeme zavařovací sklenicí, která zastaví přísun vzduchu k plamenu. Děti opět mohou pozorovat, jak oheň zareaguje.

Poslední podmínkou je palivo. V tomto případě lze využít velmi krátkou svíčku, neboť jakmile se vyčerpá vosk svíčky, plamen zhasne.

Požární bezpečnost a evakuace

Cíl: seznámit děti s rozpoznáním požáru, evakuací, postupy při požáru

Postup: Jedním z nejdůležitějších bodů tématu požáru je požární bezpečnost a ochrana. Seznámíme děti s tím, jak poznat, že někde hoří – kouř, velké teplo. Vysvětlíme jim, že je důležité o požáru informovat dospělou osobu a pokud možno zavolat hasiče. Pustíme jim zvuk sirény, která ohlašuje požár nebo jinou pohotovost. Děti by také měly být poučeny o tom, že mají opustit budovu a nesnažit se oheň hasit. Pokud by hořelo jejich oblečení, mají si zapamatovat tři kroky: zastavit – lehnout si na zem – válet se dokola. To by mělo pomoci oheň uhasit.

Součástí požární ochrany je také evakuace. Učitel musí dětem vysvětlit, že existují únikové východy i evakuační plány, a dát jim pokyny k tomu, jak provádět evakuaci. Děti by měly udržet klid, vytvořit dvojice a spolu s učitelem školu opustit. Je-li to v podmínkách školy možné, měla by se evakuace několikrát ročně procvičovat, aby se zajistilo, že všichni vědí, co dělat.

Součástí evakuace jsou evakuační plány, které jsou pro každou budovu jiné. Učitel může děti vyzvat, aby si prohlédly evakuační plán mateřské školy a zkusily nakreslit, jak by vypadal evakuační plán jejich domu.

Havárie a chemický únik

Cíl: znát průběh evakuace a rozeznání nebezpečí

Postup: Domnívám se, že ačkoli mezi další mimořádné události patří havárie, ať už chemický únik, výbuch či radiační havárie, u dětí v MŠ bych se soustředila hlavně na to, aby znaly signál sirény a věděly, že je třeba reagovat a že bude následovat evakuace. Důležité tedy je, aby se s dětmi pravidelně nacvičoval průběh evakuace. Mělo by jim být vysvětleno, že při zvuku sirény není potřeba začít utíkat a panikařit, protože to může způsobit ještě další úrazy a nehody, ale že se mají seřadit do dvojic u dveří ven z místnosti/školky a spolu s vyučujícím školku opustit.

Evakuace

Cíl: procvičit s dětmi průběh evakuace

Postup: Protože v mateřské škole najdeme děti ve věku 3-6 let, budou tam i značné rozdíly ve schopnostech reagovat na krizové či neznámé situace. Dobrým nápadem tedy je, když vytvoříme dvojice, které se budou sestávat ze staršího a mladšího dítěte. Starší z dvojice pak dostane úkol, aby se o toho mladšího staral a pomohl mu v případě nebezpečí.

Evakuační plán

Cíl: znát evakuační plán školy a chápat jeho důležitost

Pomůcky: papír, tužka, Pohádka o Jeníčkovi a Mařence, značky

Postup: Děti by se měly seznámit s evakuačním plánem, aby věděly kudy jít. Mohou si i samy zkusit podle paměti plánek nakreslit. Chceme-li dětem přiblížit důležitost evakuace a bezpečné cesty ven můžeme použít následující postup. Přečteme-li si s dětmi pohádku o Jeníčkovi a Mařence, můžeme poukázat na to, že aby se děti dostaly ven z lesa, značily si cestu kamínky (drobečky). Vysvětlíme si, že když se něco stane, připomíná to situaci Jeníčka a Mařenky. Nejdříve s dětmi vystříháme různobarevné šipky, které mohou nalepit na zeď či na podlahu ve směru únikové cesty. Máme-li k dispozici fluorescentní papír či materiály, které svítí ve tmě, umožníme dětem ještě bližší sžití s pohádkovými postavami. Děti pak mohou zkusit najít cestu ven pomocí šipek.

8 Rozbor řízených rozhovorů

Při zjišťování potřebných informací k problematice ochrana obyvatelstva za běžných rizik a mimořádných událostí jsem oslovila odborníky z řad policie, hasičů a záchranářů zdravotnické záchranné služby. Použila jsem metodu řízeného rozhovoru. Otázky byly předem připravené. Nejvíce zkušeností s touto problematikou měli hasiči, proto jsem se na ně zaměřila nejvíce. Naopak méně zkušeností měli policisté a záchranáři.

První část otázek jsem zaměřila na spolupráci odborníků se školami. Většina z dotazovaných odpověděla, že existují programy pro děti, které probíhají formou exkurzí na příslušných stanicích. Exkurze nejčastěji probíhají formou seznamování s moderní technikou a informacemi, jak nebezpečným událostem předcházet. Dotazovaní odborníci znají preventivní programy. Nejčastěji uváděli program HASÍK. Z internetových portálů nejčastěji uváděli portály jako je www.hasik.cz, www.pozary.cz, www.mvcr.cz, zachranny-kruh.cz, www.dh.cz. Odborníci potvrdili, že těchto preventivních programů a exkurzí se účastní i mateřské školy, ale v menší míře než školy základní.

Druhá část byla zaměřena na téma největší rizika spojená s prostředím mateřské školy. Většina odborníků popsala jako největší riziko velký počet lidí spojený s možnou panikou. Hasiči upozornili na další riziko spojené s malými dětmi, a jejich tendencí vracet se pro své hračky nebo se před požárem ukrýt. Někteří byli proti tomu, aby byl předem znám termín zkušební evakuace. Evakuace by měla proběhnout náhodně, minimálně jednou ročně. Obecným problémem v mateřských školách je velké množství hořlavých materiálů.

Na základě těchto informací jsem vytvořila metodickou pomůcku pro zařazení tématu ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí do školních vzdělávacích programů v mateřských školách.

9 Závěr

Při vzájemném porovnávání mé práce a práce jiných autorů jsem se setkala s mnoha tématy a oblastmi, které se v textech objevují a které bych do nich zařadila i já. Jedná se například o následující.

Na úrovni předškolního vzdělávání se problematika ochrany obyvatelstva promítá do kompetencí činnostní a občanské, které informují o tom, že dítě ukončující předškolní vzdělávání dbá na osobní zdraví a bezpečí svoje i druhých, chová se odpovědně s ohledem na zdravé a bezpečné okolní prostředky, přírodní i společenské. (RVP PV, 2006) Mezi další kompetence patří, že dítě ví, že není jedno, v jakém prostředí žije, uvědomuje si, že se svým chováním na něm podílí a že je může ovlivnit. Zmíněné kompetence můžeme najít rozpracovány blíže v rámci vzdělávací oblasti *Dítě a jeho tělo*, která informuje o těle a o zdraví, pohybu, bezpečí a o důležitosti osobní pohody a klidného prostředí. V souvislosti s touto oblastí by dítě mělo být schopno rozlišit, co mu prospívá a co mu škodí, chovat se podle toho obzvláště v situacích, s nimiž je seznámeno a podílet se na tom, aby neohrožovalo zdraví a bezpečí sebe a jiných. RVP dále také očekává, že dítě získá povědomí o způsobech ochrany zdraví, že si bude uvědomovat, kde lze najít pomoc a jak o tuto pomoc požádat.

Další z důležitých oblastí RVP je *Dítě a svět*, která dává dětem příležitost osvojit si poznatky a dovednosti nutné k vykonávání jednoduchých činností v rámci péče o své okolí a jeho spolupodílení se na udržení zdravého a bezpečného prostředí, v němž je dítě chráněno před nebezpečnými vlivy. Dítě je podle RVP také varováno před nebezpečím a poučeno o tom, jak se chránit. Mnou vypracovaná metodická pomůcka obsahuje všechny výše zmíněné očekávané výstupy, neboť s autory v těchto bodech souhlasím. Nicméně se domnívám, že vymezení kompetencí a cílů i výstupu není dostatečně široké a nepojímá všechna témata, týkající se problematiky a vhodná pro využití v mateřské škole.

Každý den se objevují nové a nové hrozby, které mohou mít negativní vliv na jednotlivce i na celý stát, což je důvodem toho, že se neustále rozvíjí, upravuje a vylepšuje problematika ochrany. Chceme-li zajistit dostatečnou ochranu jak sebe, tak státu, nestačí začít přípravu až na základních a středních školách, ale je prioritou aby základy problematiky byly vštěpovány dětem již v průběhu předškolního vzdělávání. Vzhledem ke své domněnce jsem se rozhodla v této práci otázku výuky ochrany člověka za běžných a

mimořádných situacích v prostředí mateřských škol ještě více rozvinout a vypracovat metodickou pomůcku pro učitele, která by byla ve zmíněném prostředí využitelná.

Během výzkumu jsem se seznámila s vývojem témat obrany a ochrany ve výuce v minulosti a v současnosti. Výuka ochrany obyvatelstva se ve svých počátcích zaměřovala především na fyzickou stránku, schopnost bojovat a ovládat různé nástroje a zbraně. Při dalších krocích byl celý systém více zaostřen na spolupráci a koordinovanost a na vznik jednotlivých skupin a organizací, které budou pracovat na vštěpování problematiky ochrany žákům. Dle mého názoru pak došlo k vůbec největšímu progresu v oblasti výuky obrany a ochrany obyvatelstva v období 20. a 21. století, což je způsobeno především množstvím válečných konfliktů a značnému rozvoji technologií, který jde ruku v ruce se vznikem nových zbraní a hrozeb.

V praktické části práci jsem vytvořila metodickou pomůcku pro učitele, s jejíž pomocí objasňuji, že výuka ochrany člověka za běžných i mimořádných událostí je opodstatněná i v prostředí mateřských škol, jsou-li vybrána vhodná témata. Jedná se především o témata praktického rázu, události a situace, se kterými mají děti vlastní zkušenosti a mohou tedy k jednotlivým otázkám přispět a více se zapojit do diskuzí a jiných aktivit. Nejvhodnější jsou témata týkající se zdraví, bezpečné práce s nástroji, komunikace s okolím a činnosti venku.

U malých dětí navštěvujících předškolní vzdělávání je nejlepší metodou využití zážitkové pedagogiky, během níž se děti do hry samy zapojí a vše si vyzkouší. Při navrhování různých aktivit, činností a her, které by mohly být učiteli využity, jsem se snažila právě toto pravidlo zohledňovat. Vybrala jsem mnohé činnosti, které jsou zaměřeny na výtvarnou práci či vyrábění a tvoření věcí, dále jsem zvolila exkurze a návštěvy, procházky v okolí školky i výlety do vzdálenějších oblastí.

Celou metodickou příručku i postupy a činnosti jsem vypracovala v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání. V Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání se již některá témata patřící do oblasti Ochrany člověka za běžných událostí vyskytují, takže jsem na tato témata navazovala a dále je rozvíjela.

Situace ve světě se každým dnem vyostřuje a poměrně často se objevují nové nemoci a epidemie, na něž nejsou léky. Prostředí, jako například vesnice, která se dříve zdála být bezpečným místem, se začínají měnit. V okolí škol a školek se lze setkat s osobami, které

jsou nebezpečné a mohou ohrožovat zdravotní a psychický vývoj dítěte, a tudíž, pomineme-li rodiče, představují vyučující pro děti v mateřských školách velice důležitý vzor a inspiraci a pomáhají jim vytvářet si obrázek o světě, společnosti a chápat rizika a nebezpečí, s nimiž se mohou setkat.

10 Seznam pramenů

10.1 Monografie

- ČAPÁK, I. *Branná výchova 2: Branný systém státu a jednotný systém branné výchovy obyvatelstva ČSSR*. Brno: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Brně, 1986.
- DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. UK Praha: Karolinum, 2011. 372 s. ISBN 978-80-246-1966-8.
- FERJENČÍK, J. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: jak zkoumat lidskou duši*. Praha: Portál, 2000. 255 s. ISBN 80-7178-367-6.
- FIALA, M. a VILÁŠEK, J. *Vybrané kapitoly z ochrany obyvatelstva*. Praha: Karolinum, 2010. 208 s. ISBN 978-80-246-1856-2. (Učební texty Univerzity Karlovy v Praze)
- KOMÍNEK, P. *Branná výchova v systému komunistické výchovy*. Brno, 1987.
- KRAJC, J. *Branná výchova II, vojenskovední a vojenskodoktrinní aspekty branné výchovy obyvatelstva ČSSR*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně v Brně, 1988. 147 s. ISBN 80-210-0052-X.
- KRATOCHVÍLOVÁ, J. *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 160 s. ISBN 978-80-210-4142-2.
- MARÁDOVÁ, E. *Ochrana člověka za mimořádných událostí*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2007. 40 s. ISBN 978-80-86991-24-5.
- MATIČKA, V. *Branná výchova*. 1. dotisk. Brno, 1979. 290 s.
- MELICHAR, V. *Branná výchova. I, Dějiny vojenství*. Vyd. 1/1. Praha, 1974. 181 s.

- SCHERER, H. *Úvod do metody obsahové analýzy*. In Schulz, W., Reifová, I. a kol., *Analýza obsahu mediálních sdělení*. UK Praha: Karolinum, 2004. 149 s. ISBN 80-246-0827-8.

10.2 Učebnice, metodické příručky

- BALEK V. a kol. *Ochrana člověka za mimořádných událostí (učebnice pro střední školy)*. Praha: Fortuna, 2003. 18 s. ISBN 80-71-68-869-3.
- BENEŠ, P. a kol. *Ochrana člověka za mimořádných událostí – Havárie s únikem nebezpečných látek, Radiační havárie (učebnice pro chemii a fyziku na ZŠ)*. Praha: Fortuna, 2002. 23 s. ISBN 80-7168-818-5.
- *Branná výchova v mateřské škole: Doplněk k osnovám výchovné práce a metod*. Praha, 1975. 15 s.
- COUFALOVÁ, J. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele*. Praha: Fortuna, 2006. 135 s. ISBN 80-7168-958-0.
- ČERNOCH, F. *Ochrana člověka za mimořádných událostí – Osobní bezpečí (metodická příručka pro 1. stupeň ZŠ)*. Praha: ALBRA, 2004a. s. 55. ISBN 80-86490-90-4.
- ČERNOCH, F., Fencel, J., Nápravník, Č., Rídl, L. *Cvičebnice branné výchovy*. Praha: SPN, 1989.
- ČERNOCH, F. *Ochrana člověka za mimořádných událostí – Osobní bezpečí – Neztratím se? Neztratím! (učebnice pro 1. ročník ZŠ)* Praha: ALBRA, 2004b. 20 s. ISBN 80-86490-91-2.
- ČERNOCH, F. *Ochrana člověka za mimořádných událostí – Osobní bezpečí – Bezpečí a nebezpečí (učebnice pro 2. ročník ZŠ)*. Praha: ALBRA, 2004c. 21 s. ISBN 80-86490-92-0.

- ČERNOCH, F. *Ochrana člověka za mimořádných událostí – Osobní bezpečí – Počítej se vším (učebnice pro 3. ročník ZŠ)*. Praha: ALBRA, 2004d. 17 s. ISBN 80-86490-93-9.
- ČERNOCH, F. *Ochrana člověka za mimořádných událostí – Osobní bezpečí – S mapou nezabloudím (učebnice pro 4. ročník ZŠ)*. Praha: ALBRA, 2004e. 27 s. ISBN 80-86490-94-7.
- ČERNOCH, F. *Ochrana člověka za mimořádných událostí – Osobní bezpečí – Pomáhám zraněným (učebnice pro 5. ročník ZŠ)*. Praha: ALBRA, 2004f. 24 s. ISBN 80-86490-95-5.
- DANIELOVSKÁ, V. *Ochrana člověka za mimořádných událostí (učebnice pro první stupeň ZŠ)*. Praha: Fortuna, 2003. 31 s. ISBN 80-7168-864-9.
- HERINK, J., BALEK, V. *Ochrana člověka za mimořádných událostí – Živelní pohromy (učebnice pro zeměpis a přírodopis na ZŠ)*. Praha: Fortuna, 2002. 39 s. ISBN 80-7168-830-4.
- HORSKÁ, V., MARÁDOVÁ, E., SLÁVIK, D. *Ochrana člověka za mimořádných událostí – Sebeochrana a vzájemná pomoc (učebnice pro občanskou a rodinnou výchovu na ZŠ)*. Praha: Fortuna, 2002. 39 s. ISBN 80-7168-829-0.
- CHALOUPKA, P. a ŘÍHA, M. *Krizové řízení a ochrana obyvatelstva: učební texty pro výuku ve VOŠ oboru Prevence kriminality*. Praha: Námořní akademie České republiky, 2009. 129 s. ISBN 978-80-87103-18-0.
- KONÍŘOVÁ, M. *Branná výchova: soupis učebnic branné výchovy ve sbírce oddělení dějin školství Muzea Komenského v Přerově*. Přerov: Muzeum Komenského v Přerově, 2006. 13 s. ISBN 80-239-8964-2.

- KROUPA, M. a ŘÍHA, M.. *Ochrana obyvatelstva*. Praha: Armex, 2006. 100 s. ISBN 80-86795-33-0.
- LINHART, P. *Ochrana člověka za mimořádných situací: příručka pro učitele základních a středních škol*. Praha: Tech-Market, 1999. 119 s. ISBN 80-86640-08-6.
- LINHART, P. *Ochrana člověka za mimořádných událostí: pro střední školy*. Praha: Fortuna, 2003. 93 s. ISBN 80-716-8869-X.
- MARTÍNEK, B. *Ochrana člověka za mimořádných událostí: příručka pro učitele základních a středních škol*. Praha: Ministerstvo vnitra, generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2003. 119 s. ISBN 80-866-4008-6.
- MATIČKA, V. *Podstata branné výchovy v historii vojenství*. In: Branná výchova I. Ročenka univerzity Jana Evangelisty Purkyně. Brno: Universita J. E. Purkyně, 1976.
- MEJSAR, K. a kol. *Branná výchova pro 6. a 7. ročník základní devítileté školy*. Praha: SPN, 1974. 151 s.
- MEJSAR, K. a kol. *Branná výchova pro 8. a 9. ročník základní devítileté školy*. Praha: SPN, 1975. 123 s.
- NÁDVORNÍKOVÁ, H. a kol. *Očekávané výstupy v praxi mateřské školy: metodická podpora k připravované revizi RVP PV*. Praha: Raabe, 2012. ISSN 1805-563X.
- SEDLÁČEK, M. *Ochrana člověka za mimořádných událostí – Od vichřice k zemětřesení (učebnice pro 9. ročník ZŠ)*. Praha: ALBRA, 2006a. 32 s. ISBN 80-7361-029-9.

- SEDLÁČEK, M. *Ochrana člověka za mimořádných událostí – Povodně (učebnice pro 6. ročník ZŠ)*. Praha: ALBRA, 2006b. 28 s. ISBN 80-7361-026-4.
- SEDLÁČEK, M. *Ochrana člověka za mimořádných událostí – Požáry (učebnice pro 7. ročník ZŠ)*. Praha: ALBRA, 2006c. 28 s. ISBN 80-7361-027-2.
- SEDLÁČEK, M. *Ochrana člověka za mimořádných událostí – Havárie (učebnice pro 8. ročník ZŠ)*. Praha: ALBRA, 2006d. 21 s. ISBN 80-7361-028-0.
- SKÁCELOVÁ, I. *Co dělat při mimořádné události: příručka pro obyvatele Olomouckého kraje*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. 39 s. ISBN 80-244-1170-9.
- *National Strategy for Homeland Security*. Washington: Office of Homeland Security. 2002. 71 s.
- *In Time Of Emergency: A Citizen's Handbook On Nuclear Attack, Natural Disasters*. Washington: Department of Defense. 1968. 88 s.
- *In Time Of Emergency: A Citizen's Handbook On Emergency Management*. Washington: Federal Emergency Management Agency. 1980. 97 s.

10.3 Dokumenty

- Pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných situací do vzdělávacích programů, čj. 34776/98-22, ze dne 4. května 1999. In: Věstník Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky (MŠMT), č. 6. 1999. ISSN 1211-0876.
- Pokyn Ministerstva školství k začlenění problematiky ochrany člověka za mimořádných událostí do vzdělávacích programů a Dodatek k učebním dokumentům pro základní školy, střední školy, speciální školy a vyšší školy – ochrana člověka za mimořádných událostí. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, čj. 12050/03-22, v Praze 4. 3. 2003.

- Pokyny pro organizaci civilní ochrany ve školách a školských zařízeních. In: Věstník MŠMT ČR č. 10-12 z 18. 12. 1992. ISSN 1211-0876.
- Zákon 184/1937 Sb., o branné výchově.
- Zákon č. 92/1951 Sb., o branné výchově.
- Zákon č. 73/1973 Sb., o branné výchově.
- Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů.

10.4 Elektronické zdroje

- Bezpečnost a ochrana zdraví ve školách. *Bezpečnost a ochrana zdraví ve školách*. [online]. [cit. 2016-02-27]. Dostupné z: <http://skoly.vubp.cz/>.
- Hasičský záchranný sbor České republiky. *Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. [cit. 2016-02-27]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/>.
- Hasík CZ. *Hasík CZ*. [online]. [cit. 2016-02-27]. Dostupné z: <http://www.hasik.cz/>.
- KIRSCH, L. a PADRNOS, J. *Příprava školní mládeže v České republice na mimořádné události* [online]. 2013, 22 (54) (2) [cit. 2016-02-13]. ISSN 1210-3292.
- MARTÍNEK, B. *Ochrana člověka za mimořádných událostí: Příručka pro učitele základních a středních škol*. [online]. Praha: MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2003 [cit. 2016-02-13]. ISBN 80-86640-08-6. Dostupné z: www.hzscr.cz.
- *Pro případ ohrožení: příručka pro obyvatele*. [online]. Praha: MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2003 [cit. 2016-02-13]. ISBN 80-86640-18-3. Dostupné z: www.hzscr.cz.

- *Příručka pro učitele středních škol.* [online]. Praha: MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2005 [cit. 2016-02-13]. ISBN 80-86640-35-3. Dostupné z: www.hzscr.cz.
- *Příručka pro učitele základních a speciálních škol* [online]. Praha: MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2003. ISBN 80-86640-21-3. Dostupné z: www.hzscr.cz.
- *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.* [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2006. 48 s. ISBN: 80-87000-00-5. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp>.
- *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.* [online]. Praha: MŠMT, 2013. 142 s. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp>.
- Scholastic. *Education scholastic* [online]. [cit. 2016-04-28]. Dostupné z: <https://education.scholastic.co.uk/resources/7657>.
- Záchranný kruh. *Záchranný kruh.* [online]. [cit. 2016-02-13]. Dostupné z: www.zachranny-kruh.cz.
- *Zpráva České školní inspekce zaměřená na problematiku ochrany člověka za mimořádných událostí* [online]. Praha: Česká školní inspekce, 2004. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/cz/Dokumenty/Inspekcnizpravy>.
- *Zpráva České školní inspekce zaměřená na problematiku ochrany člověka za mimořádných událostí* [online]. Praha: Česká školní inspekce, 2002. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/cz/Dokumenty/Inspekcnizpravy>.

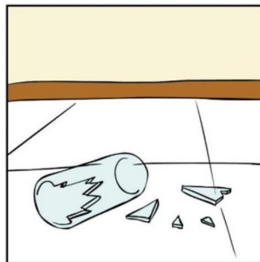
11 Seznam příloh

Příloha A - Běžná domácí rizika.....	I
Příloha B - Běžná venkovní rizika.....	II
Příloha C - Běžná rizika (předměty).....	III
Příloha D - Mimořádné události (evakuační zavazadlo)	V
Příloha E - Osobní nebezpečí.....	VI
Příloha F - Zákon č. 92/1951 Sb., zákon o branné výchově.....	VII
Příloha G - Přepisy provedených řízených rozhovorů.....	X

Příloha A - Běžná domácí rizika

Napadne tě, čím nebo v jaké situaci se doma můžeš pořezat nebo jinak poranit? **Ke každému obrázku vyber jiný obrázek, který znázorňuje, co by se ti mohlo stát při neopatrném chování.**

BĚŽNÁ RIZIKA - pracovní list č. 5

Vytvořeno v rámci projektu
„Chraň svůj svět, chraň svůj život“
www.zachrannykruh.cz

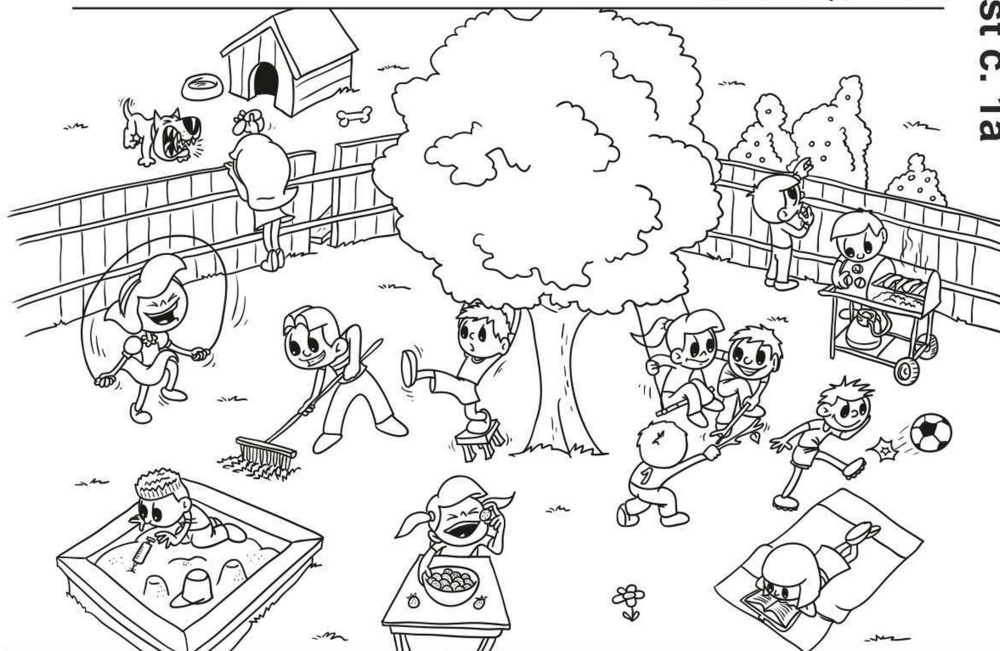
Záchraný kruh. *Záchraný kruh* [online]. [cit. 2016-02-13]. Dostupné z: <https://www.zachranny-kruh.cz/index.php>.

Příloha B - Běžná venkovní rizika

Najdi a označ na obrázku děti, které se chovají nebezpečně.
Obrázky si můžeš vybarvit.

BĚŽNÁ RIZIKA HRA 1 - pracovní list č. 1a

záchranný kruh®
www.zachrannykruh.cz

Vytvořeno v rámci projektu
„Čas umět a znát, je napořád“
reg. č. CZ.1.07/1.3.11/05.0001
www.zachrannykruh.cz

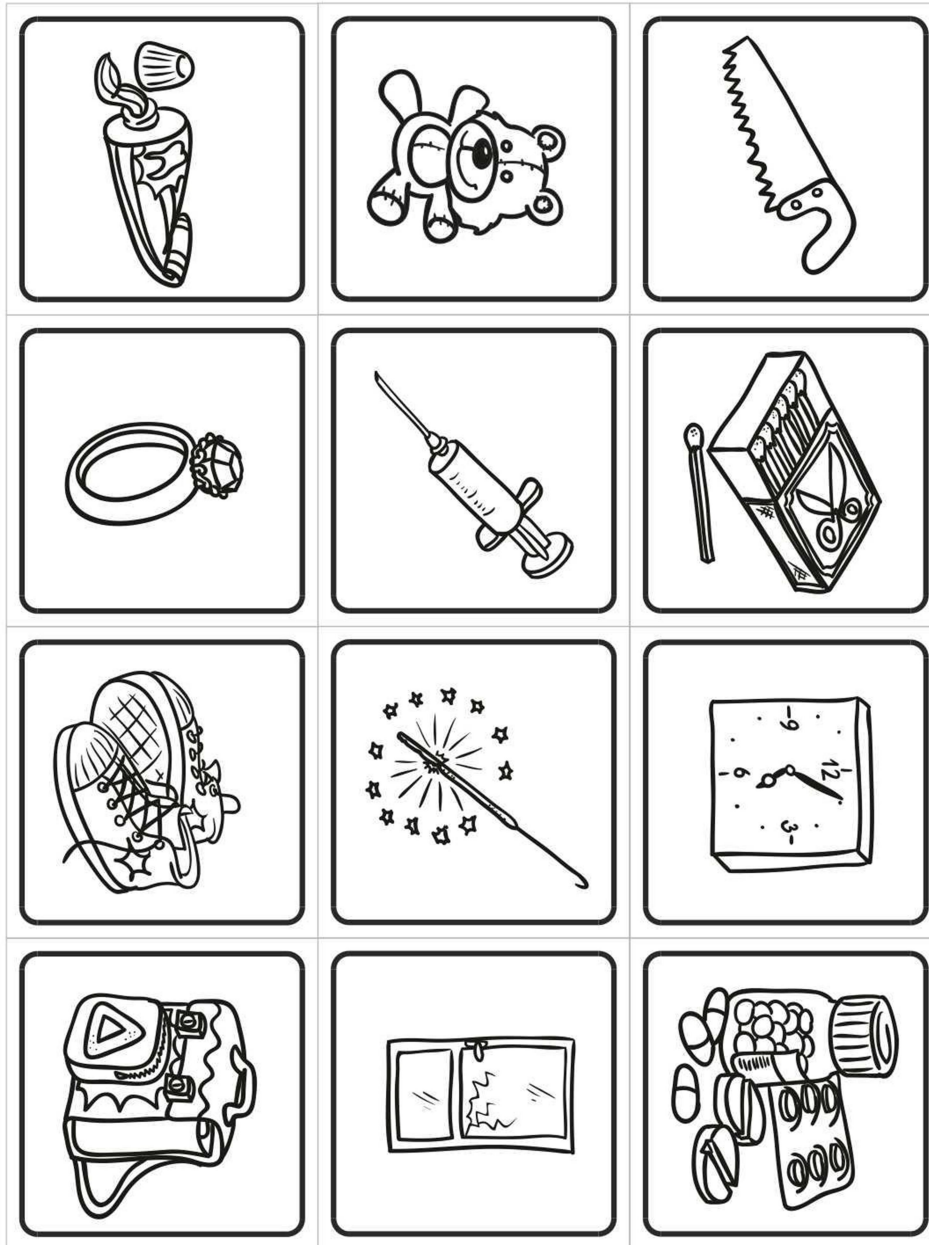
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Záchranný kruh. *Záchranný kruh* [online]. [cit. 2016-02-13]. Dostupné z <https://www.zachranny-kruh.cz/pracovni-listy/bezna-rizika-kdo-se-chova-spatne.html>.

Příloha C - Běžná rizika (předměty)

Vystřihni kartičky s předměty. Umísti je správně na hrací kartu. Předměty, které mohou být nebezpečné, umísti na Pana Kroužka, který se mračí. Ostatní věci na Pana Kroužka, který se usmívá.

BĚŽNÁ RIZIKA HRA 4 - pracovní list č. 4b

Záchranný kruh. *Záchranný kruh* [online]. [cit. 2016-02-13]. Dostupné z: <https://www.zachranny-kruh.cz/pracovni-listy/bezna-rizika-nebezpecne-predmety-2.html>

Příloha D - Mimořádné události (evakuační zavazadlo)

? Zakroužkuj předměty, které patří do evakuačního zavazadla.

MIMOŘÁDNÉ UDÁLOSTI - pracovní list č. 2

Vytvářeno v rámci projektu
„Chceš svůj svět, dělej svůj život“
www.zachrannykruh.cz

 záchranný kruh

Záchraný kruh. *Záchraný kruh* [online]. [cit. 2016-02-13]. Dostupné z: <https://www.zachranny-kruh.cz/pracovni-listy/mimoradne-udalosti-evakuacni-zavazadlo.html>

Příloha E - Osobní nebezpečí

Prohlédni si obrázky. Pokud je na obrázku vše v pořádku, vybarvi Pana Kroužka, který se usmívá. Pokud je na obrázku něco špatně, vybarvi Pana Kroužka, který se mračí. Obrázky si můžeš také vybarvit.

OSOBNÍ BEZPEČÍ HRA 1 - pracovní list č. 1c

Vytvořeno v rámci projektu
„Včas umět a znát, je napřed“
reg. č. CZ.1.07/1.3/11/05.0001
www.zachrannykruh.cz

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Záchranný kruh. *Záchranný kruh* [online]. [cit. 2016-02-13]. Dostupné z:
<https://www.zachranny-kruh.cz/pracovni-listy/osobni-bezpeci-spatne-chovani-3.html>

Příloha F - Zákon č. 92/1951 Sb., zákon o branné výchově

ZÁKON

ze dne 2. listopadu 1951

o branné výchově.

Národní shromáždění republiky Československé usneslo se na tomto zákoně:

Účel branné výchovy.

§ 1.

Účelem branné výchovy je zajištění řádné přípravy nejširších vrstev pracujícího lidu k plnění úkolů obrany vlasti, prohloubení jednoty pracujícího lidu s lidově demokratickou armádou, výchova pracujícího lidu k věrnosti a spojeneckému svazku se Sovětským svazem a se státy lidové demokracie, zvýšení jeho odhodlanosti a schopnosti k obraně vlasti a tím i úsilí o zajištění světového míru.

§ 2.

Plnění těchto úkolů se zajišťuje politickou, tělesnou a vojenskou přípravou především na podkladě dobrovolné účasti nejširších vrstev pracujícího lidu.

Provádění branné výchovy.

§ 3.

zrušen

§ 4.

Zrušen

§ 5.

Svaz pro spolupráci s armádou.

(1) Brannou výchovu provádějí dobrovolné organizace, především Svaz pro spolupráci s armádou (dále jen "Svaz"), který se prohlašuje za dobrovolnou organizaci podle zákona

č. 68/1951 Sb., o dobrovolných organizacích a shromážděních.

(2) Svaz v úzké součinnosti s dobrovolnými organizacemi dbá o provádění branné výchovy v těchto organizacích.

§ 6.

Používání budov a pozemků k branné výchově.

K branné výchově lze používat pozemků, budov a zařízení, které jsou ve vlastnictví státu nebo dobrovolných organizací, a to v rozsahu a za podmínek, které stanoví ministerstvo národní obrany v dohodě s ministerstvem vnitra a se zúčastněnými ústředními úřady.

§ 6.

Nemocenská a úrazová péče.

(1) Osoby, které při provádění branné výchovy utrpěly úraz nebo onemocněly a nejsou účastníky vojenské nemocenské péče, mají nárok na dávky nemocenského pojištění podle zákona o národním pojištění, i když nejsou podle něho pojištěny.

(2) Stanou-li se dotčené osoby následkem úrazu nebo onemocnění výše uvedeného nezpůsobilými k výkonu povolání, mají nárok na zaopatření podle zákona č. 164/1946 Sb., o péči o vojenské a válečné poškozence a oběti války a fašistické persekuce, pokud nemají nárok na zaopatření (důchod) podle jiných pro ně příznivějších právních předpisů. Zemřely-li dotčené osoby následkem úrazu nebo onemocnění výše uvedeného, mají pozůstalí na nich obdobné nároky.

(3) Podrobnosti k provedení ustanovení odstavců 1 a 2, jakož i případné výjimky stanoví ministerstvo pracovních sil v dohodě s příslušnými ústředními úřady a Revolučním odborovým hnutím, a to pokud jde o opatření obecné povahy, vyhláškou v úředním listě.

§ 8.

Osvobození od daní, dávek a poplatků.

Právní a úřední úkony, jichž je třeba k provádění tohoto zákona, jsou osvobozeny od daní, dávek a poplatků.

§ 9.

Náklady branné výchovy.

(1) Náklady na provádění branné výchovy hradí dobrovolné organizace z vlastních prostředků.

(2) Náklady Svazu, k jejichž úhradě nedostačují jeho prostředky, hradí stát.

Závěrečná ustanovení.

§ 10.

Opatření učiněná před vyhlášením zákona a ve shodě s ním jsou platná.

§ 11.

Zrušují se všechny předpisy, které odporují ustanovením tohoto zákona; zejména se zrušuje zákon č. 184/1937 Sb., o branné výchově.

§ 12.

Tento zákon nabývá účinnosti dnem vyhlášení; provede jej ministr národní obrany v dohodě se zúčastněnými členy vlády.

Gottwald v. r.

Dr. John v. r.

Zápotocký v. r.

arm. gen. Dr. Čepička v. r.

Příloha G - Přepisy provedených řízených rozhovorů

Švejda, Radim. Velitel družstva hasičského záchranného sboru hlavního města Prahy. Rozhovor 31. 1. 2016.

1. Spolupracujete se školami? Jakou formou probíhá spolupráce?

Ano, se školami spolupracujeme. Spolupráce probíhá formou exkurzí na naší hasičské stanici v Praze - Krči.

2. Máte preventivní programy pro děti? Jakou formou probíhají?

Jedná se o exkurze, kdy naši hasičskou stanici navštěvují celé třídy dětí, různých věkových kategorií, včetně učitelů a učitelek. Navíc existuje preventivně výchovný program HASÍK - výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva - vyškolení instruktoři objíždějí MŠ a ZŠ.

3. Jsou preventivní programy přímo zaměřené k ochraně obyvatelstva?

Ano, děti i učitelé jsou seznámeni s hasičskou technikou a zásahovými prostředky, které vidí i na vlastní oči. Dozvědí se o druzích mimořádných událostí, jak se při nich zachovat a jak jim předcházet. Mají možnost se kdykoliv ptát.

4. Účastní se těchto preventivních programů i mateřské školy?

Těchto programů se účastní i mateřské školy, v počtu několika desítek škol během roku.

5. Myslíte si, že spolupráce škol a IZS je dostatečná? Na jakou oblast byste se zaměřil?

Spolupráce škol a hasičů funguje dobře. Co se týká ostatních složek IZS (policie, záchranka) - o tom moc informací nemám. Pokud by spolupráce byla horší, pak by bylo dobré se zaměřit na tuto oblast.

6. Kde vidíte největší hrozby ve školním prostředí? Ve vztahu k ochraně obyvatelstva?

Většinou se jedná o velké a členité budovy, kdy v případě zakouření dochází snadno ke ztrátě orientace, velké problémy nastávají u zamčených nebo zastavěných (např. nábytkem) únikových východů. Je tam velké množství různorodých hořlavých materiálů, velké množství lidí, snaha dětí schovat se před požárem do úkrytů, tendence dětí vracet se zpátky pro hračky.

7. Jaké mimořádné události jste zažil v prostředí mateřských škol?

Co se týká zásahů: zatopené prostory a zlomené stromy při silných větrech.

Co se týká cvičení: několikrát u simulace požáru v MŠ i ZŠ.

8. Byly mateřské školy na tato rizika připravené?

Byly víceméně připravené. Nalomené stromy byly v některých případech ohraničeny páskou ještě před naším příjezdem, při cvičeních proběhly evakuace v pořádku, včetně následné kontroly dětí.

9. Jak ještě zlepšit připravenost mateřských škol? Popřípadě na jakou oblast se ještě více zaměřit?

Všechny evakuace proběhly dobře, byly prováděny v klidu, bez paniky (jednalo se - v případě mých zkušeností - o cvičení). Proto bych vyhlásoval evakuaci neplánovaně, tak, aby o tom děti dopředu nevěděly. Jedině tak si vyzkoušejí evakuaci v prostředí stresu. To platí i pro učitele (např. aby ve stresu nezapomněli seznam žáků pro pozdější kontrolu).

10. Vidíte jako velký problém zabezpečení škol? (zamykací systém, kamerový systém, hlásiče požáru apod.) Jakou oblast by mateřské školy mohly zlepšit?

V některých případech to problém je: předpokládám, že nouzové východy se nezamykají (to je věcí kontroly oddělením prevence PO), ale často se zamyká hlavní vchod během vyučování z důvodu kriminality (při požáru může nastat problém).

Kamerové systémy se vidí málokde (včasné zpozorování požáru, kontrola při evakuaci) a hlásiče požáru také nejsou všude. Co by mělo být v každé MŠ, jsou hlásiče požáru.

11. Jaké jsou nejčastější zásahy IZS v mateřských školách?

Nejčastěji převládají technické zásahy (zatopené místnosti, způsobené prasknutím vodovodního řadu, nalomené větve stromů, roje včel na zahradě MŠ).

12. Jaké je problematika při evakuaci škol? Jsou pedagogové dostatečně proškolení?

Vědí si rady?

Při evakuaci je důležité zachovat klid a dodržet evakuační postupy a pokyny učitelů. Myslím si, že pedagogové jsou dostatečně proškoleni a ví, co mají dělat. Je důležité to občas trénovat.

13. Myslíte si, že školy jsou dostatečně seznámeny s nabídkou preventivních programů?

Co se týká Prahy, myslím si, že školy jsou dostatečně informovány.

14. Znáte nějaké internetové portály, kde se školy mohou s danou problematikou lépe seznámit nebo získat nějaké pracovní materiály pro děti?

www.hasik.cz, www.pozary.cz, www.mvcr.cz

1. Spolupracujete se školami? Jakou formou probíhá spolupráce?

Ano formou proškolení v různých věkových třídách. Ukázky první pomoci, práce s obvazem, umělé dýchání, exkurze v sanitkách.

2. Máte preventivní programy pro děti? Jakou formou probíhají?

Ano máme a probíhají formou her u menších dětí a u starších, ukázkami a možnostmi vyzkoušení.

3. Jsou preventivní programy přímo zaměřené k ochraně obyvatelstva?

Ano, jsou přímo zaměřené k ochraně obyvatelstva. Ale spíše spolupracujeme se základními školami.

4. Účastní se těchto preventivních programů i mateřské školy?

Ne

5. Myslíte si, že spolupráce škol a IZS je dostatečná? Na jakou oblast byste se zaměřil?

Prozatím dostatečná je a nevidím žádné nedostatky.

6. Kde vidíte největší hrozby ve školním prostředí? Ve vztahu k ochraně obyvatelstva?

Hrozby mohou být kdekoli. Záleží na okolnostech. Největší hrozbu vidím v panice a neschopnosti správně jednat.

7. Jaké mimořádné události jste zažil v prostředí mateřských škol?

Hračky v nosních dutinách, jinak prozatím žádné.

8. Byly mateřské školy na tato rizika připravené?

Nelze předvídat.

9. Jak ještě zlepšit připravenost mateřských škol? Popřípadě na jakou oblast se ještě více zaměřit?

Umět přivolat pomoc formou her. Často se stává, že učitelé i děti zpanikaří a nejsou schopni přivolat pomoc, nebo nahlásit potřebné informace, které ke své práci potřebujeme.

10. Vidíte jako velký problém zabezpečení škol? (zamykací systém, kamerový systém, hlásiče požáru apod.) Jakou oblast by mateřské školy mohly zlepšit?

Problém zabezpečení škol jsou pouze finance.

11. Jaké jsou nejčastější zásahy IZS v mateřských školách?

Drobné úrazy, rozbité hlavy a cizí předměty v dýchacích cestách.

12. Jaké je problematika při evakuaci škol? Jsou pedagogové dostatečně proškolení? Vědí si rady?

Největší problém je panika. Pedagogové jsou proškolení minimálně, když je nácvik o nic nejde a je vše v klidu, ale stát se něco jen tak? Myslím si, že většina z nich by zmatkovala.

13. Myslíte si, že školy jsou dostatečně seznámeny s nabídkou preventivních programů?

Myslím si, že ne. Nebo je nevyhledávají. Celkově mi přijde, že problematika ochrany obyvatelstva je mezi pedagogy málo známá.

14. Znáte nějaké internetové portály, kde se školy mohou s danou problematikou lépe seznámit nebo získat nějaké pracovní materiály pro děti?

Neznám, nezjišťoval jsem.

Moučka, Petr. Hasič hlavního města Prahy. Rozhovor 15. 12. 2015.

1. Spolupracujete se školami? Jakou formou probíhá spolupráce?

Ano. Odbor prevence kontroluje školská zařízení a doporučuje opatření. Jednotky si vybrané objekty prohlížejí a provádíme exkurze a prohlídky.

2. Máte preventivní programy pro děti? Jakou formou probíhají?

Ano. Jezdíme s technikou do škol a školek a ty zase k nám na stanici, kde se snažíme děti poučit o správném chování a postupech při mimořádných událostech a jak jim předcházet.

3. Jsou preventivní programy přímo zaměřené k ochraně obyvatelstva?

Ano

4. Účastní se těchto preventivních programů i mateřské školy?

Ano

5. Myslíte si, že spolupráce škol a IZS je dostatečná? Na jakou oblast byste se zaměřil?

Asi úplně ne. Bezpečnost na silnicích, zdravotní péče.

6. Kde vidíte největší hrozby ve školním prostředí? Ve vztahu k ochraně obyvatelstva?

Velká koncentrace osob, často nepřehledné prostory.

7. Jaké mimořádné události jste zažil v prostředí mateřských škol?

Odchyty včel, čerpání vody.

8. Byly mateřské školy na tyto rizika připravené?

Ano.

9. Jak ještě zlepšit připravenost mateřských škol? Popřípadě na jakou oblast se ještě více zaměřit?

Ve školkách je práce s dětmi asi jednodušší, důležitý faktor je učitelský sbor a jeho připravenost na mimořádnou událost.

10. Vidíte jako velký problém zabezpečení škol? (zamykací systém, kamerový systém, hlásiče požáru apod.) Jakou oblast by mateřské školy mohly zlepšit?

Nevidím. Lepší proškolenost personálu.

11. Jaké jsou nejčastější zásahy IZS v mateřských školách?

Myslím, že roje včel.

12. Jaké je problematika při evakuaci škol? Jsou pedagogové dostatečně proškolení? Vědí si rady?

Nemohu to úplně posoudit, ale školy, se kterými spolupracujeme, se o to snaží.

13. Myslíte si, že školy jsou dostatečně seznámeny s nabídkou preventivních programů?

Nevím, ale myslím si, že ještě nefunguje nějaký ucelený koncept.

14. Znáte nějaké internetové portály, kde se školy mohou s danou problematikou lépe seznámit nebo získat nějaké pracovní materiály pro děti?

Nesleduji to, ale určitě na stránkách HZS i dalších složek IZS.

Hopp, Jan. Hasič hlavního města Prahy. Rozhovor 15. 12. 2015.

1. Spolupracujete se školami? Jakou formou probíhá spolupráce?

Ano, spolupracujeme. Exkurze škol u nás na stanici, ukázky a námětová cvičení ve školách.

2. Máte preventivní programy pro děti? Jakou formou probíhají?

Ano. Dny otevřených dveří, dětské dny, propagační materiály pro děti (omalovánky, skládky, pexesa, rozvrhy hodin...).

3. Jsou preventivní programy přímo zaměřené k ochraně obyvatelstva?

Zřejmě takové existují. Preventivní programy pro děti jsou spíše všeobecné.

4. Účastní se těchto preventivních programů i mateřské školy?

Ano.

5. Myslíte si, že spolupráce škol a IZS je dostatečná? Na jakou oblast byste se zaměřil?

Myslím, že ano.

6. Kde vidíte největší hrozby ve školním prostředí? Ve vztahu k ochraně obyvatelstva?

Nevím.

7. Jaké mimořádné události jste zažil v prostředí mateřských škol?

Likvidace včelího roje, odstranění větve hrozící pádem.

8. Byly mateřské školy na tyto rizika připravené?

Byly připraveny v tom smyslu, že paní učitelky věděly, co mají dělat.

9. Jak ještě zlepšit připravenost mateřských škol? Popřípadě na jakou oblast se ještě více zaměřit?

Nevím.

10. Vidíte jako velký problém zabezpečení škol? (zamykací systém, kamerový systém, hlásiče požáru apod.) Jakou oblast by mateřské školy mohly zlepšit?

Zabezpečení škol je v dnešní době jistě namístě. Kamerový a zamykací systém je jen nepohodlný pro rodiče. Závažný je spíše samotný fakt, proč jsou školy donuceny tyto systémy používat.

V mateřských školách však bývá situace jiná. Řekl bych, že přehled personálu o přichozích osobách je přinejmenším o něco horší a nějaké to opatření proti samovolnému odchodu dítěte ze školky častokrát úplně chybí.

11. Jaké jsou nejčastější zásahy IZS v mateřských školách?

Nevím.

12. Jaké je problematika při evakuaci škol? Jsou pedagogové dostatečně proškolení? Vědí si rady?

Největším problémem při evakuaci škol by mohl být zmatek a velké množství dětí. Většinou ale taková evakuace proběhne bez problémů a děti opouštějí školu naprosto spořádaně.

Proškolení pedagogů je myslím dostatečné (pravidelné školení). Evakuaci školy i školky nacvičují.

13. Myslíte si, že školy jsou dostatečně seznámeny s nabídkou preventivních programů?

Zřejmě ano.

14. Znáte nějaké internetové portály, kde se školy mohou s danou problematikou lépe seznámit nebo získat nějaké pracovní materiály pro děti?

Minimálně oficiální stránky Ministerstva vnitra, kde je rozcestník na Hasičský záchranný sbor ČR a Policii ČR.

1. Spolupracujete se školami? Jakou formou probíhá spolupráce?

Exkurze v prostorech HS, ukázky činností a techniky dle požadavku organizací (školy městské části, další org.)

2. Máte preventivní programy pro děti? Jakou formou probíhají?

HZS ČR disponuje programy pro preventivně výchovnou činnost, nebo programy, jiných organizací podporuje. Naše HS provádí preventivně výchovnou činnost v podobě výkladu a ukázek činností.

3. Jsou preventivní programy přímo zaměřené k ochraně obyvatelstva?

Činnost je zaměřena zejména na seznámení s činností HZS ČR, otázky prevence probíhají bez předepsaného scénáře, či osnovy, tedy improvizovaně. Zpravidla však výklad obsahuje i témata, jak se zachovat při mimořádných událostech.

4. Účastní se těchto preventivních programů i mateřské školy?

Ano

5. Myslíte si, že spolupráce škol a IZS je dostatečná? Na jakou oblast byste se zaměřil?

Myslím, že oblast „public relations“, nebo preventivně výchovná činnost, v prostředí HZS ČR je dostatečná. V rámci Policie ČR, je situace jiná. Myslím, že výchova mládeže v oblasti prevence kriminality je důležitější, nicméně závažnost témat je komplikací pro tvorbu „zábavných“ programů pro děti a mládež, aby výklad upoutal jejich pozornost. Rozvoj preventivně výchovné činnosti by měl být zaměřen převážně na problematiku v gesci Policie ČR

6. Kde vidíte největší hrozby ve školním prostředí? Ve vztahu k ochraně obyvatelstva?

Šikana, ve všech podobách, zejména současný fenomén „kyberšikana“ a internetová gramotnost.

7. Jaké mimořádné události jste zažil v prostředí mateřských škol?

Cvičení evakuace školních a předškolních budov, při nácvičku hašení požáru.

8. Byly mateřské školy na tyto rizika připravená?

Ano.

9. Jak ještě zlepšit připravenost mateřských škol? Popřípadě na jakou oblast se ještě více zaměřit?

Zaměřil bych se na to, aby děti uposlechly pokyny pedagogů. Aby dokázaly rychle opustit nebezpečný prostor. Dále vidím velký problém u malých dětí v tom, aby se děti při nebezpečné události nezačaly schovávat nebo aby se nevracely pro své hračky.

10. Vidíte jako velký problém zabezpečení škol? (zamykací systém, kamerový systém, hlásiče požáru apod.) Jakou oblast by mateřské školy mohly zlepšit?

Pokud jsou dodržována veškerá opatření vyplývající ze systému zabezpečení budov, nevidím žádné problémy.

11. Jaké jsou nejčastější zásahy IZS v mateřských školách?

Se zásahy v mateřských školách nemám zkušenosti.

12. Jaké je problematika při evakuaci škol? Jsou pedagogové dostatečně proškolení? Vědí si rady?

Myslím, že personál zná své povinnosti. Ne vše je však možné předem plánovat.

13. Myslíte si, že školy jsou dostatečně seznámeny s nabídkou preventivních programů?

Ano.

14. Znáte nějaké internetové portály, kde se školy mohou s danou problematikou lépe seznámit nebo získat nějaké pracovní materiály pro děti?

V rámci IZS zcela jistě portály HZS ČR, Policie ČR, ZZS. Dále portál www.dh.cz (sdružení hasičů Čech Moravy a Slezska), program Hasík...

Polzer, František. Policejní inspektor OOP Kouřim. Rozhovor 14. 12. 2015.

1. Spolupracujete se školami? Jakou formou probíhá spolupráce?

Ano, spolupracujeme se školami, jedná se o přednášky a ukázky policejní techniky.

2. Máte preventivní programy pro děti? Jakou formou probíhají?

Policie má preventivní programy pro děti, probíhá to formou přednášek a besed.

3. Jsou preventivní programy přímo zaměřené k ochraně obyvatelstva?

Domnívám se, že přímo ne, jen okrajově.

4. Účastní se těchto preventivních programů i mateřské školy?

Ano, i mateřské školy se zapojují do tohoto programu.

5. Myslíte si, že spolupráce škol a IZS je dostatečná? Na jakou oblast byste se zaměřil?

Domnívám se, že spolupráce by mohla být lepší, v dnešní době zejména v drogové problematice.

6. Kde vidíte největší hrozby ve školním prostředí? Ve vztahu k ochraně obyvatelstva?

V dnešní době vede zejména strach z bombových útoků a atentátů.

7. Jaké mimořádné události jste zažil v prostředí mateřských škol?

Dosud jsem žádnou mimořádnou událost nezažil.

8. Vidíte jako velký problém zabezpečení škol? (zamykací systém, kamerový systém, hlásiče požáru apod.) Jakou oblast by mateřské školy mohly zlepšit?

Největší problém je asi zamykací a kamerový systém.

9. Jak ještě zlepšit připravenost mateřských škol? Popřípadě na jakou oblast se ještě více zaměřit?

Dosud jsem žádný nezažil.

10. Jaká je problematika při evakuaci škol? Jsou pedagogové dostatečně proškolení? Vědí si rady?

Myslím si, že v dnešní době jsou pedagogové dostatečně proškolení a vědí, co dělají.

11. Myslíte si, že školy jsou dostatečně seznámeny s nabídkou preventivních programů?

Myslím, že ano, ale záleží na konkrétní škole, jak je aktivní.

12. Znáte nějaké internetové portály, kde se školy mohou s danou problematikou lépe seznámit nebo získat nějaké pracovní materiály pro děti?

Portál policie ČR.
